

ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΑΝΤΙΔΟΤΟΝ*.

« Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες Θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ οὔσι θεοῖς. Νῦν δὲ γνόντες Θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; Ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς. Φαβοῦμαι ὑμᾶς, μήπως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. » (Γαλ., δ, 8-11.)

§ α'. Ἐκ τῶν δύο ἔργων τοῦ ἱατροῦ, τοῦ διαιτητικοῦ καὶ τοῦ θεραπευτικοῦ, εἴτε τοῦ συντηρεῖν καὶ ἐμπεδοῦν τὴν υἰεῖαν ὑπάρχουσαν καὶ τοῦ ἀποκαθιστᾶν αὐτὴν ἐκλιποῦσαν, πάντως τοσούτῳ προτιμότερον εἶναι τὸ πρῶτον, ὅσον ἐκεῖνο μὲν ἀπαιτεῖ μόνον ἐποικοδόμησιν ἐπὶ καλοῦ θεμελίου, τοῦτο δὲ μεταβολὴν, ἢ κρήνισιν τοῦ νοσήματος, ἣτις οὔτ' εὐκολος εἶναι πάντοτε, οὔτ' εὐάρεστος, οὔτ' εἰς τὸν νοσηλευόμενον, οὔτε εἰς τὸν θεραπεύοντα. Ὁ μὲν τοῦ πρώτου εἴδους ψυχικὸς ἱατρὸς, ἐρμηνεύων τὰ θεῖα διδάγματα ἐνώπιον λαοῦ εὐσεβοῦς χωρὶς ἐφαρμογῆς ἐπὶ τῶν ἐλλείψεων τῶν ἀκροατῶν ἀπαραλλάκτως, ὡς ὁ ἀπὸ τῆς ἐδρας διδάσκων καθηγητῆς, ὁ δὲ τοῦ δευτέρου, τοὺς ἐν τῇ πίστει θεωρητικῶς ἢ πρακτικῶς περὶ τὰ πρῶτα καὶ καίρια ἢ τὰ ἐπουσιώδη πλανωμένους ἐπανάγων εἰς τὴν εὐθεῖαν δόξιν, ἀμφοτέροί εἰσιν ἱεροὶ καὶ θεόθεν κεκλημένοι· ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ πρῶτος τῆς ἐκκλησίας ἐργάτης σπεῖρει ἢ θερίζει ἐν λαῷ κατεσκευασμένῳ, ὁ δεῦτερος ὀφείλει νὰ ἐκριζώσῃ μὲν τὰ ζιζάνια χωρὶς βλάβης τοῦ σίτου, νὰ καθαρῖσῃ δὲ τὸν ἀγρὸν ἀπὸ τῶν πετρῶν, εἴτα γεωργήσας νὰ σπείρῃ τῶν οὐρανίων ἀληθειῶν τὸν σπόρον ἐπὶ γῆς ἀγαθῆς. Πόσον μακάριον ἦθελεν εἶναι, ἂν ἡ κοινωνία δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἱατρῶν τοῦ δευτέρου εἴδους οὔτε ψυχικῶν οὔτε σωματικῶν! Ἐπειδὴ ὅμως μετὰ τὴν πτώσιν ἡμῶν οὔτε σῶμα φυσικὸν καὶ κοινωνικὸν ὑπάρχει οὔτε φυσικῶν ἐλλείψεων, οὔτε σῶμα ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν χωρὶς ἠθικῶν, διὰ τοῦτο καὶ οἱ δεῦτεροί εἰσιν ἀπαραίτητοι, ἐξαιρέτως εἰς ἀρτισυστάτους κοινωνίας, αἵτινες ἢ ἐκ πατέρων φέρουσι τὰ ἐλλείμματα κληρονομικὰ, ὅπως καὶ τὰς ἀρετάς, ἢ βεβαρβάρωνται τὰ ἦθη καὶ τὴν διάνοιαν ἐκ μακρᾶς καὶ βαρβάρου δουλείας πολιτικῆς ἢ πνευματικῆς (ἢ Αἰγυπτία καὶ Βραχμανικὴ καὶ Ταλμουδιστικὴ καὶ Παπῶα δουλεία δὲν ἐγένοντο ὀλιγώτερον ὀλέθρια εἰς τὰ ἔθνη, ἢ αἱ πολιτικαί).

(*) Σημ. Ἡ πραγματεία αὕτη ἐκδίδεται, ἐπιτηθεῖσα κατὰ τὸ ἥμισυ. Ε. Κ.

Καὶ πόσον μὲν εἰσιν ἀπαραίτητοι καὶ οἱ δεύτεροι, πληροφορεῖ μὲν ἡμᾶς ἡ κατ' ἄμφω ἀνθρωπίνη ἀτέλεια, ἥτις πανταχοῦ φανεροῦται· διδάσκει δὲ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν, παρρησίᾳ ἐλέγχων τοὺς πολλοὺς τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου παραβάτας· διδάσκουσι καὶ οἱ θεῖοι ἀπόστολοι, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς παρενείραντες ἐν ταῖς μερικαῖς, ἢ καθολικαῖς αὐτῶν ἐπιστολαῖς, μετὰ τῶν νέων τοῦ χριστιανισμοῦ δογμάτων καὶ πλείστας ὅσας ἐλεγκτικὰς νοουθεσίας καὶ συμβουλὰς κατὰ τῆς εἰς τὰς μόλις συσταθείσας χριστιανικὰς ἐκκλησίας ἐνσκηψάσης παντοίας ἑτεροδιδασκαλίας καὶ διαφθορᾶς. Πρὸ δὲ πάντων ὁ μακάριος Παῦλος, ἄλλους ἄλλως παιδαγωγῶν καὶ ἐκτρέφων εἰς Χριστὸν, τοὺς μὲν Κολοσσαεῖς ἤλεγξεν, ὡς Ἰουδαϊκώτερον κατακρίνοντας ἀλλήλους περὶ ποτῶν καὶ βρωμάτων καὶ ἐορτῶν καὶ νουμηνιῶν καὶ σαββάτων καὶ τὰς σκιὰς προτιμῶντας ἀντὶ τῆς ἀληθείας (Κολ. β', 16-17)· τῶν δ' ἐν Ἀσίᾳ Γαλατῶν τὴν δεισιδαιμονίαν τόσον πικρῶς ὠνείδισεν, ὥστ' ἔλεγεν, ὅτι φοβεῖται, μήπως μάτην ἐκοπίασε, διδάξας αὐτούς. Ὁμοίως καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἀποκαλύψει στηρίζων τὰς ἐκκλησίας ἐν τῇ πίστει, περὶ τοιαύτας μάλιστα πρακτικὰς καὶ δογματικὰς παρεκτροπὰς περιστρέφεται. Καὶ πάντων δὲ τῶν ἐφεξῆς ἐν Χριστῷ πατέρων καὶ διδασκάλων, μάλιστα τῶν κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας, ὅποτε ὁ Ἰουδαϊσμός καὶ Ἑλληνισμός ἦρον ἔτι κεφαλὴν, καθὼς καὶ ὄφιν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἀγωνίᾳ, οἱ λόγοι καὶ τὰ συγγράμματα εἰσι μᾶλλον συμβουλευτικὰ καὶ διορθωτικὰ, ἢ καθαρῶς ἀπολογητικὰ καὶ δογματικὰ. Τοιοῦτον ἡ ἀνθρωπίνη ἀτέλεια· ἔπεσεν εὐθὺς ἐκ τῆς ἀρχηγόνου τῆς Ἑδέμ τελειότητος, ἔπεσεν ἐν βραχεὶ καὶ ἐκ τῆς νέας τῆς ἐν χάριτι τελειότερας πνευματικῆς, ἣν ἐφάνέρωσεν εἰς ἡμᾶς ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, καὶ περὶ ἧς ἐδίσταζεν, εἰ ἄρα, ἐλθὼν τὸ δεύτερον, εὐρήσει αὐτὴν ἐπὶ τῆς γῆς (Λουκ. ιη', 8). Οὕτω καὶ πᾶσα πάσης ἐπιστήμης καὶ δοξῆς καὶ ἰσχύος πολιτικῆς ἀκμὴ πίπτει· διότι πεσὼν ὁ ἄνθρωπος καὶ πνευματικῶς ἀνεγερθεὶς ἀναπίπτει πάλιν ταχὺ, καθὼς ὁ μετὰ δεινὴν νόσον ἐξασθενήσας· ὅθεν ὅλος ἡμῶν ὁ βραχὺς καὶ πολὺδακρυσ αἰὼν ἔσεται σειρὰ διηνεκῆς ἀναστάσεων καὶ πτώσεων ἕως τῆς μετὰ τὸν τάφον ἀναπλάσεως.

Πόσον δ' ἐπίπονον καὶ ἀκανθῶδες τὸ ἱατρεύειν τὰ τοιαῦτα νοσήματα, μαρτυρεῖ μὲν ἡ ἔμφυτος ἡμῶν φιλαυτία, ἡ ἀτομικὴ καὶ ἡ ἐθνικὴ, ἥτις μετὰ τσσαύτης δυσαρρεσκείας καὶ ἀγανακτήσεως ἀκούει συμβουλὰς καὶ παρατηρήσεις, μεθ' ὅσης ἡδονῆς καὶ εὐγνωμοσύνης τοὺς ἐπαίνους, ἀδίκους τε καὶ δικαίους, ἀληθεῖς καὶ ψευδεῖς. Ἐπεβεβαίωσε δὲ καὶ ὁ Σωτὴρ, ὅταν, περὶ τῶν αἵρετικῶν ζιζανίων παραβολικῶς ὁμιλῶν, ἔλεγεν, ὅτι ὁ κύριος τοῦ ἀγροῦ ἐκίωλυσε τοὺς δούλους αὐτοῦ τοῦ νὰ ἐκριζώσωσι τὰ ζιζάνια πρὸ τοῦ θερισμοῦ (ὅπερ κατὰ γράμμα ἐπεχειρεῖ νὰ πράξῃ ὁ μεσαιωνικὸς παπισμός, διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καὶ ὕδατος ἐξολοθρεύων τοὺς κατ' αὐτὸν

ἀσεβεῖς καὶ αἵρετικοὺς), μήπως, συλλέγοντες αὐτὰ, συνεκρίζώσωσι καὶ τὸν σῆτον (Ματθ. ιγ', 28-30)· τοῦθ' ὅπερ ἐν τοῖς κάτω χρόνοις συνέβη εἰς τοὺς περὶ Λούθηρον καὶ Καλβῖνον, οἵτινες μετὰ τῶν Παπικῶν καταχρήσεων ἐξεβρίζωσαν καὶ πᾶσαν σχεδὸν τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας παράδοσιν.

Οὐχ ἦττον ὁμοως, ὅταν ὁ κατ' ἐπίγνωσιν ζῆλος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας (καὶ μηδεὶς ὑποκρούσῃ τὸ τοῦ Πιλάτου « τί ἐστὶν ἀλήθεια; » Ἡ ἐν τούτοις ἀλήθειά ἐστὶν ἡ Γραφή, ὡς λόγος Θεοῦ, ἐρμηνευομένη ὑπὸ τῆς πολιᾶς καὶ καθολικῆς παραδόσεως, κρινομένης, κρατυνομένης καὶ κυρουμένης ὑπὸ τοῦ λογικοῦ, ὑφ' οὗ, ὡς ὑπὸ θείας ἀκτίνος, δαδουχούμενοι, καθορῶμεν καὶ διαγινώσκουμεν τοὺς ἐν τῇ ἀποκαλύψει μαργαρίτας), ὅταν ὁ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, λέγω, ζῆλος καὶ ἡ εὐαγγελικὴ ἀγάπη καὶ ἡ τῆς συνέσεως διάκρισις χειραγωγῇ τὸν τοιοῦτον ἱατρὸν, ἐπειδὴ ὁ ἱερὸς ἄμβων, τὸ πολιτικὸν καὶ δικανικὸν βῆμα, ὁ φρόνιμος καὶ κατηρτισμένος τύπος, τὸ σχετικῶς ὑγιέστερον θέατρον, καὶ ἀπλῶς πᾶσα καθόλου δημοσιότης, τὸ κοινὸν ὄφελος σκοποῦσα, οὐδένα μὲν θεατρίζει ἀτομικῶς (καθὼς ὁ Ι. Χρ. τοὺς Φαρισαίους, ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ ἡ ἀρχαιοτέρα κωμῳδία τοὺς Ἀθηναίους, ὡς ὀχλοκρατικὴ, καὶ οἱ τῆς δημοσιογραφίας νεανικώτεροι θεράποντες), γενικώτερον δὲ τοὺς χαρακτῆρας τῆς κοινωνίας, ὡς ἐν κατόπτρῳ, ἀποτυποῦσα τῇ λόγῳ ἀφίησι τὸν ἀχροατὴν καὶ ἀναγνώστην ἐλεύθερον, ἵνα θεραπευθῇ ἀνωδύνως αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ κατὰ μόνας, τότε τὸ μὲν ἔργον καθίσταται εὐκοπώτερον, ὅσοι δὲ καὶ ὅπου τοιοῦτοι ἀγαθοὶ καὶ εἰλικρινεῖς σύμβουλοι, οὐ μόνον δὲν μισοῦνται, ἀλλὰ καὶ πάντοτε γίνοντ' εὐπρόσδεκτοι, πάντοτε καὶ πανταχοῦ προτιμῶνται παντὸς ἐπαινέτου, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ μείζονες καὶ κινδυνωδέστεραι αἱ ἠθικαὶ καὶ πνευματικαὶ ἐλλείψεις.

§ β'. Καὶ ἀγνοεῖ τις τυχὸν τῶν Ἑλλήνων, πόσον μέγα καὶ ἐπικίνδυνον κακὸν εἶναι ἡ δεισιδαιμονία καὶ πρόληψις; Ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τὸν μὲν ἀληθῆ Θεὸν ταπεινοῦσα καὶ παραμορφοῦσα ἐπὶ τὸ ἀτελέστερον, θεοποιοῦσα δὲ, ὅσα δὲν εἶναι Θεὸς, τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, καὶ φόβον ἐμβάλλουσα, ὅπου οὐκ ἔστι φόβος, κινδυνεύει νὰ ᾔῃναι τὸ βαρύτατον καὶ χαλεπώτατον νόσημα τῆς ψυχῆς, σκότωσις τῆς διανοίας, συνεπισύρουσα καὶ πάντα τὰ ἐπακόλουθα τῆς πνευματικῆς τυφλώσεως, ἥτοι τῆς ἀθείας ὥστε, ὅπου ἂν ἐπιπολάσῃ ἡ δεισιδαιμονία, ἐκεῖ πάραυτα σταματᾷ οἰαδήποτε πρόοδος, ἐκεῖ παύει πᾶσα τοῦ πνεύματος ἡ ζωή· διότι τοῦτο μὲν εἶναι πασῶν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ἡ ἐλευθέρα ἐνέργεια, ἡ δὲ δεισιδαιμονία φόβος ἀλόγιστος, ναρκῶν καὶ πηγνύων ἐξ ὀλοκλήρου τὸ πνεῦμα, τὸ πνεῦμα τῆς θρησκείας καὶ τὸ τῆς ἐπιστήμης. Ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι τὸ ἐπείσακτον καὶ ψυχοφθόρον τοῦτ' ἐλάττωμα, ἀμέσως ἀπτόμενον αὐτοῦ τοῦ νοός καὶ τῆς καρδίας τοῦ δεισιδαί-

μονος καὶ διαδιδόμενον καὶ περισφίγγον δίκην καρκίνου, καὶ ἀλλοιοῦν καὶ συσκιάζον πάσας τὰς περὶ Θεοῦ καὶ τῶν θείων ἀληθείας, εἶναι ἀχλὺς ὁμιχλώδης, ἐπιπροσθοῦσα τῆς διανοίας καὶ οὐδεμίαν εἰσάγουσα πλήρη τῆς ἀληθείας ἀκτῖνα, δεικνύουσαν ἐναργῶς τί Θεὸς καὶ τί φύσις, τί γήινον καὶ ἀνθρώπινον, καὶ τί ὑπερφυσικόν· εἶναι οἷσις εὐσεβείας ἢ εὐσεβοδόκησις, ἐμποδίζουσα, ὡς ὁ ἐν τῷ ἀσκῷ ἀήρ, τὴν τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας ἔγχυσιν· εἶναι ἀσέβεια τόσῳ χειροτέρα τῆς παντελοῦς ἀπιστίας καὶ ἀθεότητος, ὅσον αὕτη μὲν, εὐδιάγνωστος οὖσα καὶ φάνερὰ, ἂν δὲν θεραπευθῇ, εὐχερῶς ἀποφευγομένη, καθίσταται ὀλιγώτερον βλαβερὰ εἰς τὴν κοινωνίαν· ἡ δὲ δεισιδαιμονικὴ δυσσέβεια, ἐπειδὴ ἀγνοεῖται καὶ λανθάνει, ὡς μίasma ἐνδημικὸν καὶ ὁμιωρόφιον, φθείρει ἀνεπαισθήτως τὸν ἔχοντα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, νομίζοντα « λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ » (Ἰωάνν. ις', 2), ὃν βλασφημεῖ καὶ ὑβρίζει καὶ ἀποκτείνει. Δεισιδαιμονία λοιπὸν καὶ ἀσέβεια κυρίως δὲν εἶναι δύο διάφορα ψυχικὰ νοσήματα, ἀλλὰ συμπτώματα μόνον διάφορα τῆς αὐτῆς θρησκευτικῆς νόσου, καθ' ἣν, ἡ παντάπασι πνιγομένου τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἐκ παντελοῦς ἀμαθείας (« ἡ γὰρ πίστις ἐξ ἀκοῆς ἢ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ »), ἡ δι' ἡμιμάθειαν δοκησίσοφον ἢ καὶ διὰ τὴν τῶν δεισιδαιμονιῶν ἀλογίαν, προκύπτει ἀπιστία (ἀδιαφορία, ἀσέβεια, ἀθεία) εἰς νοῦν ὀξύτερον, ἀλαζονικώτερον καὶ θρασύτερον, ἀνυπότακτον εἰς τὰ παράδεδομένα· ἡ, κοιμιζομένου τοῦ λογικοῦ καὶ σθεννυμένης τῆς ἀληθοῦς γνώσεως, ὁλοσχερῶς ἐπικρατοῦν τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα, τυφλὸν καὶ ἀνερμάτιστον καὶ μᾶλλον αἰσθητικὸν ἢ ἔλλογον (ὅθεν συνήθως ἡ γυνὴ θρησκοτέρα τοῦ ἀνδρὸς καὶ δεισιδαιμονεστέρα), γεννᾷ τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ ἐφεξῆς τὰς ὑπερβολὰς αὐτῆς τὸν μυστικισμόν, τὴν ἐθελοθρησκείαν καὶ τὴν θρησκομανίαν εἰς διανοίας ἀπλοϊκὰς, ἀσθενεῖς καὶ εὐπίστους. Ἄλλη διαφορὰ δεισιδαιμονίας καὶ ἀπιστίας εἶναι, ὅτι πολλὴ καὶ μεγάλη ἡ πιθανότης ἄνθρωπος ὅλως ἀσεβῆς νὰ εὐσεβοφρονήσῃ, ὑποτάξας ποτὲ τὸν νοῦν εἰς τὸ αἶσθημα, εἰς τὴν φωνὴν τῆς καρδίας, εἰς τὴν ψῆφον τῶν αἰώνων, ὅταν ἐκ μακρᾶς πείρας διδαχθῇ, ὅτι ἐν τῇ ἀσεβείᾳ σκότος ψηλαφητὸν, ἐρημία, ἀπόγνωσις, χάος καὶ οὐδὲν ὑγιές· ἀλλ' οὐδαὶς ὁ φόβος, μὴ καταντήσῃ εἰς δεισιδαιμονίαν (καίτοι σπάνιαί τινες ἐξαιρέσεις ἐπεβεβαίωσαν καὶ ἐνταῦθα, ὅτι αἱ ὑπερβολαὶ συνέχονται, ὡς ἐν κύκλου περιφερεία). Ἀντιστρόφως ὁ δεισιδαίμων δὲν ἀπέχει τῆς ἀπιστίας, εἰμὴ ἐν μόνον βῆμα· καὶ τὸ βῆμα τοῦτο εἶναι ψιλὴ ὑπόψια, ὅτι ἠπατᾶτο περὶ θρησκευτικόν τι κεφάλαιον ἢ οἴκοθεν ἢ, ὅπερ χεῖριστον, παρ' ἄλλων. Διότι θλιβερὰ μὲν, ἀλλ' ἀντίρρητος ἀλήθεια εἶναι, ὅτι, ἅμα ἐν τινι θρησκείᾳ ἀνακαλυφθῇ τι ἀπατηλὸν καὶ ψευδές, εὐθὺς ὁ ἐγωῖστικὸς καὶ ἀδύνατος νοῦς, ὁ συνήθως ἐπαγωγικῶς κρίνων ἐκ τῶν ὀλίγων, ὑποπτεύει καὶ ἀπορρίπτει καὶ αὐτὰ τὰ ὁμολογουμένως ἀληθῆ καὶ θεῖα· καὶ τότε γίνονται τὰ ἔσχατα τοῦ δεισιδαίμονος πολὺ χεῖρονα

τῶν πρώτων, ἂν μὴ φθὰς ἢ διορθωθῇ ἢ καταστραφῇ ἐν τῇ πρώτῃ πλάνῃ. Ἴδου εἰς ποῖον σκόπελον φέρει τοὺς ἀπλουστέρους ὁ Ἰησοῦτικὸς εὐσεβὴς δόλος, ἢ ἐν γνώσει δηλαδὴ χρῆσις τοῦ ψεύδους πρὸς ὑποστήριξιν ἀληθείας τινὸς οὐρανίας, ἢ ὡς τοιαύτης πρεσβευομένης. Καὶ διὰ τοῦτο περισσότερον κρῖμα λήφονται οἱ πλανῶντες, ἢ οἱ πλανώμενοι, ἐφ' ὅσον οἱ δεύτεροι δὲν ἔχουσιν ἄλλην δόδον, ἵνα διδαχθῶσι τὸ ἀληθές. Ἄλλως εἰπεῖν, πολλάκις ὁ ἀσεβὴς καὶ περὶ τὴν πίστιν ἀτελέστερος, ἐρχόμενος εἰς ἐαυτὸν καὶ γνωσιμαχῶν, καταβαίνει εἰς τὸν τάφον δεδικαιωμένος, ὡς ὁ Τελώνης· ἐνῶ δὲ δεισιδαίμων, ἂν ἐγκαίρως δὲν συνετισθῇ δι' ὀρθῆς καὶ μακρᾶς διδασκαλίας, δυσκόλως καὶ σπανιώτατα ἀποφεύγει τοῦ Φαρισαίου τὸ τέλος. Ἐκ δὲ τούτων φανερόν διὰ τί μὲν οἱ ἄγαν ζηλωταὶ φαινόμενοι καὶ ὑπερβολῇ ἐνάρετοι, οὐκ ἀνυπόπτως ὡς ἐπιτηδεύόμενοι, εἰς τὴν ἀντίθετον ἐνίστε μεταβαίνοντες τάξιν, ἐλέγχονται κίβδηλοι· διατί δὲ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν εἶπε τὰ προφητικά ἐκεῖνα καὶ ἀπειλητικά· « Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβλήθῃσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον » (Ματθ. η', 11-12). Οὕτως ἄρα πᾶσα ἀρετὴ καὶ δικαιοσύνη ἐστὶν ὁ μέσος ὁδός, ἡ μέση καὶ χρυσῇ ὁδὸς μεταξὺ δύο ὑπερβολῶν ἀποκρήμνων.

Ἄλλ' ἀφέντες τὰ περὶ τούτου μακρὰ καὶ γνωστὰ προοίμια, ἔλθωμεν ἐπὶ τὸ σκοπούμενον τόσῳ θαρρόαλεώτεροι, ὅσον ἐν μὲν τῇ εἰλικρινεῖ ζητήσῃ τῆς ἀληθείας καὶ ἐν τῇ καλλιεργείᾳ τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀμπελῶνος συνεργεῖ καὶ ἡ θεία δύναμις, τὸ ἐλλεῖπον ἀναπληροῦσα· ἡ δ' Ἑλληνικὴ εὐλογημένη, καλλίκαρπος καὶ θεόκληρος φυτεία δὲν παρέχει τόσας ἀκάνθας καὶ τριβόλους δεισιδαιμονικάς, ὅσας ἄλλαι ἀρχαῖαι τε καὶ νεώτεραι ἀνθρώπιναι ἢ θεῖαι φυτεῖαι. Συμφώνως δὲ τοῖς εἰρημένοις, καίτοι τὸ κατὰ τῶν κοινοτέρων δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας αὐτοσχέδιον Ἀντίδοτον, γενικὸν ὄν, οὐδένα τοξεύει ἰδίᾳ, καθὼς καὶ οὐδένα ἐξαίρει δεισιδαίμονα, ἐπειδὴ ὅμως, ὡς ἐν τῷ προλόγῳ ἐδηλώσαμεν, τὴν πρώτην ἀφορμὴν παρέσχον τὰ Καζαμιακὰ προγνωστικά, δίκαιον ἦτο οὐ μόνον νὰ πρωταγωνιστῇ ἐν αὐτῷ ὁ πολυώνυμος καὶ πλειότερας τοῦ ἡμετέρου Μελησιγενοῦς ἔχων πατρίδας Καζαμίας σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀρχόμενον, εἰς αὐτὸν νὰ λήγῃ, ἄλλως τε καὶ συνταχθὲν ἐξαίρετως (κατ' ἐπίμονον φιλικὴν ἀξίωσιν) χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Ἑθνικοῦ Ἡμερολογίου, ὅπερ, οὐδὲν προφητικόν, οὐδὲν ἐπουράνιον, οὐδὲν ἀστρολογικὸν ἐπιστάμενον, ἀλλὰ πάντα γήϊνα καὶ κοινὰ καὶ συνήθη, πῶς νὰ μὴ ἐρυθριᾷ ἐν ταῖς χερσὶν ἀναγνωστῶν ἑκατέρου τοῦ φύλου, μεμυημένων ἤδη τὰ ὑψηλότερα καὶ βαθύτερα μυστήρια τοῦ ἐν ἀστρονόμοις διασήμεου καὶ ἐν ἀστρονομικοῖς προφήταις διασημοτάτου Καζαμίου;

§ γ'. Τῷ ὄντι, ὁ Δελφικὸς οὔτος καὶ καθ' αὐτὸ δαιμόνιος Πύθων, ὡς ἀπὸ τρίποδος οὐρανοχαλκεύτου, ἀποφαντικώτερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Λοξίου καὶ τοῦ Τροφωνίου καὶ τοῦ Δωδωναίου καὶ Ἄμμωνος Διὸς καὶ πάντων ὄσων μνημονεύει μάντεων καὶ τερατολόγων ὁ μῦθος, οὐ μόνον ἀδιστάκτως προλέγει τὰ μετεωρολογικὰ, βροντὰς καὶ ἀστραπὰς, ἀνέμους καὶ χειμῶνας, αἰθρίας καὶ νηνεμίας· οὐ μόνον προορᾷ τὰ φυσικὰ, σεισμοὺς καὶ καταποντισμοὺς, καὶ ἔμπρησμοὺς, καὶ νόσων ἐπιδημίας, καὶ καρπῶν σπάνιν ἢ δαψίλειαν· ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ βάθη τῶν καρδιῶν καὶ διανοιῶν πάντων τῶν διπλωματῶν καὶ βασιλέων τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰσδύων τάχιον καὶ αὐτῶν τῶν μαγνητιστῶν καὶ πνευματοκλητόρων, καὶ αὐτῶν τῶν ἄλλοτε χορευουσῶν τὸν στρόβιλον καὶ λαλουσῶν τραπεζῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ χωλοῦ ἢ τοῦ Μεφιστοφελικοῦ διαβόλου, καὶ, τὸ ἔτι θαυμαστότερον, εἰς τοὺς ἐπτὰ οὐρανοὺς ἀναβαίνων καὶ πρὸ τοῦ θρόνου τοῦ Ὑψίστου ὥσπερ τοὺς κύβους παίζων τῆς τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀτόμων τύχης, καὶ τὴν αἰωνίαν καὶ ἐσφραγισμένην δέλτον τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν υἱῶν τῆς γῆς ἐπ' ἀδείας ἀνελίττων, ἄφνω θείας αὔρας ἐμφορούμενος, ἐν ὁμματι προφητικῷ ὁρᾷ καὶ διευθύνει πόρρωθεν, καθὼς ὁ Ῥώμης πάπας τὰς χειροτονίας, τοὺς τε εἰς κίνησιν στόλους κατὰ τὸ ἔαρ δηλαδή, καὶ τοὺς ἐκτάκτους ἀπεσταλμένους, καὶ τῶν λαῶν τὰς στάσεις, ἄλλων καὶ ἄλλοι' ἄλλας κατὰ τὸ ἐπιπολάζον πνεῦμα, καὶ ἐθνῶν τινων ἢ βασιλέων τὰς πτώσεις ἢ τὰς ἀναστάσεις, καὶ ἡγεμόνων γεννήσεις ἢ θανάτους, καὶ τὰ ὅμοια. Ἀπορον μόνον, πῶς δὲν ἐξαγγέλλει ὁ τοῦ μεγάλου Διὸς ὁαριστῆς καὶ σύμβουλος καὶ τοὺς ἐκάστοτε δικαίους καὶ ἁμαρτωλοὺς, ἵνα εἴχομεν μὴ μόνον τιμολογικὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς στατιστικοὺς τοῦ πουργατορίου πίνακας, οἵτινες θὰ μετεβλήθησαν πολὺ ἀπὸ τοῦ 1848 καὶ ἐντεῦθεν μάλιστα. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ προφητικὴ ἀξία τοῦ Καζαμία εἶναι τοσαύτη, ὥστε τὸ ὑπερνέφελον αὐτοῦ κλέος οὐποτ' ὀλεῖται, ἐφ' ὅσον τὸ κατὰ τὸν Ῥωμαῖον ποιητὴν « παράτολμον γένος τοῦ Ἰαπετοῦ », μὴ ἀρκούμενον εἰς τὰ πρὸς ποσὶ, ζητεῖ νὰ καθεσθῇ ἐπὶ τοῦ Καλχαντείου θάκου (θρονίου), ἢ νὰ ἐνδυθῇ τοῦ Ἰανοῦ τὰ πρόσωπα, ἵνα, βλέπον πρόσω καὶ ὀπίσω, « κλείῃ τὰ τ' ἐσσόμενα πρὸ τ' ἐόντα »· ἐφ' ὅσον μηχανᾶται νὰ ἐξαρπάσῃ οὐχὶ, ὡς ὁ πολύμητις Προμηθεὺς, τοὺς κεραυνοὺς τῶν νεφελῶν διὰ τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ τῶν αἰωνίων καὶ ἀνεξιχνιάστων τοῦ Θεοῦ βουλῶν τὰ κεκρυμμένα μυστήρια, ἃ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τοῦ Θεοῦ τὸ Πνεῦμα καὶ εἰς ὅσους ἂν αὐτὰ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀποκαλύψῃ. Πρὸς τοιοῦτον λοιπὸν φοιβόληπτον καὶ πυθιοφύσητον παντογνώστην πῶς νὰ μὴ εὐγνωμονῇ διὰ παντὸς ὁ ἄνθρωπος, ὅστις σπουδάζει ν' ἀνιχνεύσῃ καὶ μετρήσῃ « χρόνους καὶ καιροὺς, οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετό ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ »· ὅστις ζητεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ τοῦ ἀτόμου τὰ γενέθλια καὶ τὰ ἀπαντήσοντα αὐτῷ ἕως ἐσχάτου, τὰ ὅποια οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ « ὁ πλάσσων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ

κατὰ μόνας », εἰ μὴ ὁ λέγων · « Πνεῦμα γὰρ παρ' ἐμοῦ ἐξελεύσεται καὶ πνοὴν πᾶσαν ἐγὼ ἐποίησα, » εἰ μὴ ὁ πλαστοουργός, « ὁ ποιῶν ὁ μὲν σκεῦος εἰς τιμὴν, ὁ δὲ εἰς ἀτιμίαν, » εἰ μὴ ὁ μόνος προγινώσκων καὶ προσορίζων, καὶ καλῶν, καὶ δικαίων, καὶ ἐλεῶν, καὶ σκληρύνων, καὶ πωρῶν, καὶ ἀνάγων, καὶ κατὰγων, ὃν ἂν καὶ ὅπως θέλῃ · ὅστις ζητεῖ τὸν φιλοσοφικὸν λίθον, καὶ τὸ ὕδωρ τῆς ἀθανασίας, καὶ τὴν ἀλλαγὴν τῆς φύσεως, καὶ τὰς νήσους τοῦ Σεβὰχ θαλασσινοῦ, καὶ τί δὲν ζητεῖ;

Καὶ ποῖοι τῶν ἀνθρώπων ἐνασμενίζουσι μάλιστα εἰς τὰ δοκησίσοφα ταῦτα καὶ γνωστικὰ τερατεύματα; Ἄνθρωποι ἢ ὅλως ἀμαθεῖς καὶ ἀπλοῖκοί, ἔρμαιον γινόμενοι τοῦ τυχόντος ἀγύρτου, ἢ ἡμιμαθεῖς καὶ ἐπιπόλαιοι, ἢ καὶ νόες φύσει ἀλαζόνες καὶ ἀλάστορες. Διότι, εἴ τις χρηστὸς καὶ τὸ Γνωθὶ σαυτὸν πολὺν χρόνον σπουδαίως ἐκμελετήσας καὶ συνετισθεὶς, μηδὲ θέλων νὰ φαίνεται ὑπὲρ ὃ, τι εἶναι · εἴ τις διὰ τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τῆς λαμπάδος τῆς ἐπιστήμης πεπληροφόρηται, ὅτι πάμπολλα μὲν εἰσι τὰ ἄγνωστα, ὀλίγιστα δὲ τὰ γνωστὰ καὶ καταληπτὰ, οὗτος, ἐπιβάλλων αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν τῆς ἐρεῦνης τὸ ὄριον καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ σταματῶν, πρὸς μὲν τὴν ὀγκουμένην καὶ ἀγριαίνουσαν τῆς ματαιίας περιεργίαν θάλασσαν λέγει · « Ἔως αὐτοῦ συντριβήσονται σου τὰ κύματα · » πρὸς δὲ τὸν πάνσοφον τοῦ παντός Πατέρα ἐν ταπεινώσει υἱοῦ εὐγνώμονος · « Πάτερ οὐράνιε, σὺ ἔθου τὸ ὄριον τοῦτο τῆς γνώσεώς μου πρὸς σωτηρίαν μου, ὃ οὐδέποτε παρελεύσομαι, οὐδέποτε ὑπερβήσομαι, ἐὰν μὴ σὺ αὐτὸς αὐτὸ πλατύνῃς, παρ' οὗ πᾶσα ἐπιστήμη καὶ φρόνησις, ὅπως μὴ ἐξοκείλω εἰς ἀλογίαν καὶ πλάνην καὶ ματαιότητα. » Καὶ ὁ μὲν φιλόανθρωπος ποιητής, ὁ ἐξ οἰκείας ἀγαθότητος πᾶν ἀγαθὸν χορηγήσας καὶ χορηγῶν, θέλει πλατύνῃ τὸ ὄριον τοῦτο τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, ὅταν καὶ ὅπως εὐδοκήσῃ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ γῦν ἔχον οὔτε πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης ἀρέσκεται νὰ ᾔῃ σοφὴ κατὰ Χριστὸν, οὔτε πάντες ἀρκοῦνται εἰς τὰ φανερά καὶ βέβαια, ἀλλὰ πλείστοι ὅσοι παραδίδουσιν ἑαυτοὺς εἰς ἐξ ἐπαγγέλματος ἀπατεῶνας καὶ λήρων ἐμπόρους καὶ ψεύδους πωλητὰς, ἐν ταιαύταις κοινωνίαις ῥιατί νὰ μὴ ἔχωμεν τοὺς τε πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος σοφιστῶν χαλεπωτάτους Φιχθεγέλους καὶ τοὺς τούτων τερπνοτέρους τούλάχιστον Καζαμίας, καὶ τοὺς ἀστρολόγους, καὶ τοὺς βροντολόγους, καὶ τοὺς ἡμεροσκόπους, καὶ τοὺς ὄνειροκρίτας, καὶ τοὺς πυθωνικοὺς; Τὸ εὐαγγελικὸν λόγιον δὲν ψεύδεται οὐδ' ἐνταῦθα · « Ὅπου ἐὰν ᾔῃ τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ (σαρκοβόροι) ἀετοί · » ὅπου μέγα τὸ ἐμπόριον, ἐκεῖ καὶ οἱ ἔμποροι πάμπολλοι καὶ παντοῖοι · ὅπου ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ἔτοιμοι νὰ τυραννηθῶσιν, ἐκεῖ πολλοὶ καὶ προθυμώτατοι καὶ οἱ τυραννήσοντες.

§ δ'. Καὶ ὅμως ἐνδέχεται (ἴν' ἀπὸ τῶν προφητειῶν ἀρξώμεθα), χριστιανός τις, ἀκούσας ἢ ἀναγνοὺς τὰ ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων (ἱε', 16-18) λεγόμενα περὶ παιδίσκης ἐχούσης πνεῦμα Πύθωνος (ὁποῖον

ἐλέγετο τὸ ἐν Δελφοῖς ἐνεργοῦν δαιμόνιον) καὶ διὰ τῶν μαντείων αὐτῆς πολλὴν ἐργασίαν (χρηματικὸν πορισμὸν) τοῖς κυρίοις αὐτῆς ἀποφερούσης, ἐνδέχεται, λέγομεν, νὰ ὑπολάβῃ, ὅτι καὶ ὁ Καζαμίας καὶ ὅσοι ὁμότεχνοι, χρόνιον καὶ παιδιόθεν (Μάρκ. θ', 21) φέροντες ἐν ἑαυτοῖς τοιοῦτον πύθωνα, πορίζονται δι' αὐτοῦ ἀμύθητον ἐργασίαν εἰς τὸ οἰκεῖον βαλάντιον, εἰς τὸν ἴδιον οἶχον φερωνύμως (casa-mia), ἄλλως τε καὶ ὅταν αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ τοιαῦτα καυχᾶται· « Καθὼς οἱ ποιηταί, οὕτω καὶ ὁ Καζαμίας, ὅ,τι λέγει, τὸ λέγει ἐμπνεόμενος ὑπὸ δυνάμεως ἀνωτέρας καὶ διὰ τοῦτο πάντοτε ἀληθεύει » (Ἡμερολ. προφητ. τοῦ 1859, σελ. 52). Ἀμφιβάλλω, ἂν ὁ περίφημος αὐτὸς ἀστρονόμος καὶ ἐπιστημονικὸς προφήτης, « ὁ ἀνασύρων, ὡς ἀπαιτοῦσιν οἱ κανόνες τῆς ἐπιστήμης, τὸ οὐράνιον παραπέτασμα », ὡς αὐτὸς κηρύττει, δεχθῇ τοιαύτην τιμὴν ἀξίαν φρενοκομείου· διότι πάντες οἱ πυθωνικοὶ ἦσαν αὐτὸ τοῦτο δαιμονιζόμενοι (ὅσοι μὴ ὑπεκρίνοντο) καὶ μανιώδεις, ἄφροους καὶ σπασμούς καὶ τὰ πάνδεινα πάσχοντες. Ἄλλ' ἀφέντες τὸν Καζαμίαν νὰ σκεφθῇ αὐτὸς περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἐμπνεύσεως, ἂν ᾖ ἡλιαία, ἢ σεληνιακὴ, ἢ ἀστρολογικὴ καὶ φλήναφος, ζητήσωμεν ἡμεῖς σπουδαιότερον· Ἄράγε δύναται τὸ δαιμόνιον νὰ προῖδῃ καὶ προφητεύσῃ περὶ τοῦ μέλλοντος;

Δύο μεγάλοι τοῦ παλαιοῦ νόμου προφῆται ὀνομάζουσι τοὺς Καζαμιακοὺς προφήτας καὶ μάντεις ψεύστας καὶ μάταια, ἥτοι ἀνύπαρκτα, λέγοντας. Οὕτως ὁ μὲν Ἰεζεκιήλ λέγει· « Βλέποντες ψευδῇ, μαντευόμενοι μάταια » (ιγ', 6 καὶ 23). Ὁ δὲ θεόπτης Μωϋσῆς· « Ἐὰν δὲ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, πῶς γνωσόμεθα τὸ ῥῆμα, ὃ οὐκ ἐλάλησε Κύριος; ὅσα ἔὰν λαλήσῃ ὁ προφήτης ἐκεῖνος (ὁ ψευδής) τῷ ὀνόματι Κυρίου, καὶ μὴ γένηται, καὶ μὴ συμβῇ, τοῦτο τὸ ῥῆμα, ὃ οὐκ ἐλάλησε Κύριος· ἐν ἀσεβείᾳ ἐλάλησεν ὁ προφήτης ἐκεῖνος » (Δευτερον. ιη', 21-22). Ἄλλως εἰπεῖν, ἡ μὲν πρὸς τὰς θείας Γραφὰς συμφωνοῦσα καὶ ἔκθασιν ἀληθινὴν ἔχουσα προφητεία ἐστὶν ἀληθής· πᾶσα δὲ ἄλλη, ψευδής. Ἐπειδὴ ὁμῶς αἱ μὲν μαντεῖαι συνήθως γίνονται λοξαὶ καὶ ἐλαστικαί, ἢ δ' ἔκθασις αὐτῶν δὲν ἀναφέρεται πάντοτε εἰς τὰ τῶν Γραφῶν, ὥστε κατ' αὐτάς, ὡς ἐπὶ Λαοδίας, νὰ βασανίζωνται, ἀλλὰ καὶ εἰς διάφορα περιστατικὰ τοῦ βίου, οἱ δύο οὗτοι θεῖοι προφῆται δὲν λύουσιν ἔτι ὁλοσχερῶς τὸ ζητούμενον. Ἄλλ' ἔὰν ἐνθυμηθῶμεν, τίνι τρόπῳ ἐπειράθη ὁ Κροῖσος τῆς ἀληθείας τῶν τότε φημιζομένων ἑπτὰ ἐλληνικῶν μαντείων καὶ πῶς εὐρὼν μόνον τὸ ἐν Δελφοῖς ἀληθεῦον ἐγένετο ὕστερον θῦμα τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ καὶ λοξότητος περὶ πάμπαν ἀδῆλων· ὅτι ἡ περὶ τοῦ ἀλάλου αὐτοῦ παιδὸς πρόρρησις εἶναι οὐ μόνον παντὸς ἐπιστήμονος ἱατροῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ τυχόντος, ὅστις ἀνέγνω ἢ ἤκουσεν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ κινδύνῳ ἐλύθη πολλάκις ἡ γλῶσσα (Ἡροδ. α', 46-48, 73, 90-91 καὶ 85)· ἔὰν ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ χρησμοὶ ἐδίδοντο λοξοὶ καὶ δίσημοι ὑπ' ἀγυρτίας τῶν μάντεων· προσέτι, ἔὰν σκεφ-

θῶμεν, ὅτι οὔτε τὸν δίκαιον Ἰωβ ἤθελε πειράσει τὸ δαιμόνιον, εἰ ἐγίνωσκε τὸ στεῖρρόν καὶ ἀδαμάντινον τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ, οὔτε τὸν Κύριον ἡμῶν ἐν ἐρήμῳ, εἰ ἐγίνωσκεν, ὅτι ἦν ἀληθῶς Θεοῦ Υἱός, ἀλλ' οὐδὲ τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς Ἰουδαίους πείσει, ἵνα τὸν σταυρώσωσιν, ὥστε ἀποθανὼν νὰ σκυλεύσῃ καὶ γυμνώσῃ τὰ βασίλειά του· καὶ ἀπλῶς ὅτι οὐδένα τῶν ἁγίων ἤθελε πειράζει ἐπὶ τῆς γῆς, ἃν ἐγνώριζεν, ὅτι θέλει ἡττηθῇ καὶ ἡττηθεὶς λαμπρύνῃ τὸν στέφανον τοῦ ἀθλητοῦ ὁ ἀπ' ἀρχῆς αἰ ἀνθρωποκτόνος ὄφις· ἔάν, λέγω, ταῦτα πάντα θεόντως σταθμῆσωμεν, θέλωμεν πεισθῇ, ὅτι ὁ διάβολος, ὡς πνεῦμα κτιστὸν καὶ πεπερασμένον, ταχὺ διῴκνουμενον, ὅπου θέλει, εἰ καὶ μὴ πανταχοῦ ταυτοχρόνως, πάντα μὲν τὰ παρόντα καὶ τὰ παρεληλυθότα, πᾶν γεγονὸς φανερόν γινώσκει, οὐδὲν ὁμῶς οὐδαμῶς περὶ τοῦ ἀδήλου μέλλοντος, οὔτε τοῦ φυσικοῦ, οὔτε τοῦ ἡθικοῦ καὶ θείου. Εἰ δὲ ἐνίοτε ὁμολογεῖ τοῦ Ἰησοῦ τὴν θεότητα καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταται, ὡς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἀπόστολον (Μάρκ. α', 23-25. ε', 7-8. Λουκ. η', 28. Πράξ. ις', 17. ιθ', 15-16, κτλ.), ἡ ὁμολογία αὕτη ἐγένετο ἢ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ὅτε ἔμαθεν, ἐξ ὧν ἔπαθεν, ἢ πρὸ τῆς ἀναστάσεως μετὰ τόσα τελεσθέντα θαυμάσια ἐν Ἰσραὴλ, ὅποια οὐδεὶς ἀπ' αἰῶνος ἤκουσε. Καίτοι καὶ ὁμολογῶν αὐτὸν παῖρσιν διὰ τὰ θαύματα, οὐχ ἤττον ὁμῶς ἐδίσταζεν ἔτι καθ' ἑαυτόν· ὅθεν καὶ πρὸς ἐσχάτην ἀπόπειραν συνήργησεν, ὅπως ἀναβιβασθῇ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, παντάπασιν ἀγνοῶν, ὅτι τοιαύτη ἦν ἡ μεγάλη τοῦ μεγάλου Θεοῦ βουλή πρὸ αἰώνων, ἅμα τῇ πτώσει τοῦ ἀνθρώπου σκιδῶς ὑποδηλωθεῖσα (Γενέσ. γ', 15). Οὐ μόνον δὲ οἱ πονηροὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀγαθοὶ ἄγγελοι, λειτουργικὰ ὄντες πνεύματα εἰς αἴνεσιν μὲν καὶ δοξολογίαν ἀπαυστον τοῦ Κυρίου, εἰς διακονίαν δ' ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν (Εβρ. α', 14), ἀγνοοῦσι τὸ ἀφανές, ἔάν μὴ ἀποκαλυφθῇ αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ τρόπῳ ἀρρήτῳ. Ὅθεν καὶ ἡ Ἐκκλησία ὀρθοδόξως ψάλλει κατὰ τὸν εὐαγγελισμόν· « Κεκρυμμένον μυστήριον καὶ ἁγγέλοις ἀγνώριστον Γαβριὴλ πιστεύεται ὁ ἀρχάγγελος. » Ἐπειτα αὐτὸς ὁ Κύριος ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ, ὅτι οὐχὶ μόνον τοῦ θνητοῦ δὲν εἶναι ἴδιον τὸ γινώσκειν χρόνους ἢ καιροὺς (Πράξ. α', 7), ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀγγέλων (Ματθ. κδ', 36). Ὅποτε λοιπὸν οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ μετὰ τοῦ Θεοῦ οἶδασιν, οἶδασιν ἄράγε οἱ δαίμονες; καὶ ὅτε οὔτε οὗτοι οὐδ' οὐδεὶς οὐδὲν οἶδε τῶν κεκρυμμένων καὶ μελλόντων ἄνευ τοῦ θείου πνεύματος, δίχα θελήσεως τοῦ Θεοῦ, γινώσκει ἄράγε χρόνους καὶ καιροὺς καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς συμβησόμενα ὁ γεροκαζαμίας, εἴτε νήφων, εἴτε « καταδικασμένος (ὡς λέγει) νὰ μὴ σαλεύῃ τὰ ὄμματα του ἀπὸ τὰ ἄστρα » καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ ζάλης καὶ σκοτοδινίας ἐμπεσὼν εἰς πυθώνιον βάραθρον, ἢ καὶ Μωάμεθ σεληνόληπτος γενόμενος; Πόσον γελοῖον εἶναι τὸ ψεῦδος!

§ ε'. Ἀλλ' ἐνδέχεται ὡσαύτως, χριστιανὸς τοῦ Καζαμίας εὐνοϊκώτερος, ἀκούσας τοῦ τῶν Ἀποστόλων κορυφαίου λέγοντος· « Ὑπὸ πνεύματος ἁγίου

φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι » (β' Πέτρ. α', 21), καὶ ἁγιότητος βαθμὸν μείζονα εἰς τὸν ἡμερολόγον τοῦ ἀποδίδων, νὰ ὑποκρούσῃ· Ἄφ' οὗ καὶ μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀνάληψιν οὐ μόνον οἱ Ἀπόστολοι προεφήτευον, ἀλλὰ καὶ Ἀγαθὸς μὲν τις, κατελθὼν μετ' ἄλλων προφητῶν ἀπὸ Ἱεροσολύμων εἰς Ἀντιόχειαν, « ἐσήμανε διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος » (Πράξ. ια', 27-28, καὶ ιγ', 1)· ἐν δὲ Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης ὁ αὐτὸς προεῖπεν, ὅτι « ὀήσουσι τὸν Παῦλον ἐν Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν »· Φιλίππου δὲ τοῦ εὐαγγελιστοῦ αἱ τέσσαρες παρθενεύουσαι θυγατέρες ἦσαν προφήτιδες (αὐτόθι κα', 9-11)· διατί καὶ ὁ Καζαμίας νὰ μὴ προλέγῃ τὰ μέλλοντα εἴτε διὰ πνεύματος εἴτ' ἐξ ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων; — Ἐκ τῶν παλαιῶν Γνωστικῶν ὁ μὲν Μοντανὸς, ὃν ἐξαιρέτως ἐτίμησεν ὁ ὁπαδὸς αὐτοῦ Τερτυλιανὸς, ὀνομάσας « τὴν μόνην κεφαλὴν καὶ κύριον πάσης ἀληθείας καὶ πηγὴν διδασκαλίας ἀέννητον τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας » (ὥστε ὁ ποντίφηξ δὲν εἶναι μόνος), ἡζίου, ὅτι, ἐν ἐκστάσει γινόμενος, ἔβλεπε τὸν Παράκλητον καὶ ἀμέσως παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανε τὰς ἀποκαλύψεις. Δύο δὲ μετ' αὐτοῦ μεστὰ ἀνομίας καὶ βδελυρίας γυναῖκα, Μαξιμίλλα καὶ Πρίσκιλλα, διετείνοντο ἡ μὲν, ὅτι « μετ' ἐμὲ προφήτης οὐκέτ' ἔσται, ἀλλὰ συντέλεια »· ἡ δὲ, « ἐν ἰδέᾳ γυναικὸς ἐσχηματισμένος ἐν στολῇ λαμπρᾷ ἦλθε πρὸς με Χριστὸς καὶ ἐνέβαλεν ἐν ἐμοὶ τὴν σοφίαν καὶ ἀπεκάλυψέ μοι, κτλ. » Μάνης δὲ ὁ τῶν Μανιχαίων (κλάδου τῶν Γνωστικῶν) αἰρεσίαρχος ἱστορεῖται, ὅτι ἐκήρυττεν ἑαυτὸν παρρησία ὡς τὸν Παράκλητον, ὃν ὁ Κύριος ἐπηγγείλατο πέμψειν τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς (ὅρ. Εὐσέβ. Ἐπιφάν. καὶ Τερτυλλ.). Ὑποθέτω, ὅτι ὁ διάσημος ἀστρονόμος, ἂν ἐρωτηθῇ περὶ τούτου, οὐ μόνον δὲν θέλει ζηλεύσει τὴν Μοντανιστικὴν καὶ Μανιχαϊκὴν ἀπόνοιαν καὶ μανίαν, οὐ μόνον δὲν θέλει τολμήσει νὰ ὀνομάσῃ ἑαυτὸν ἢ τὸν μικρόν τοῦ Καζαμίου τοῦ παναγίου Πνεύματος προφήτην, ἢ τοῦ Κυρίου ἀπόστολον καὶ βικάριον, ἢ καὶ τοῦ Ἀλλάχ τὸν ῥεσούλ-οὔλλάχ, ἀλλὰ καὶ εὐκοπώτερον θέλει κατατάξῃ τὸν τε κόρχορον μεταξὺ τῶν ἡμέρων λαχάνων καὶ τὸν Σαούλ ἐν τοῖς προφήταις, ἢ ἑαυτὸν ἐν τοῖς διασήμεσι ἢ ἀσήμεσι ἀστρονόμοις.

§ 5'. Μὴ πλανᾶσθε, ἄνδρες Ἕλληνες, υἱοὶ τῆς ἀληθινῆς σοφίας καὶ γνώσεως. Οἱ οὐράνιοι φωστῆρες, οἱ τὰ μεγαλεῖα καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ διηγούμενοι, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, πλάνητες καὶ σταθεροὶ, οὐδὲν προσὸν ἔχοντες σχετικῶς πρὸς τὸν ἡμέτερον πλανήτην παρὰ τὴν τοῦ φωτίζειν καὶ θερμαίνειν καὶ ἔλκειν ιδιότητα, κατὰ τε τὰς Γραφὰς καὶ τὴν ἐπιστήμην, δὲν εἶναι παντάπασι παρξίτιοι οὔτε τῆς εὐτυχίας καὶ πολὺ ἔλαττον τῆς δυστυχίας τῶν ἀνθρώπων. Δὲν κινοῦσιν αὐτοὶ οὔτε τοὺς στρατάρχας καὶ δορικτήτορας ἐπὶ νέας κατακτήσεις, οὔτε τὰ ἔθνη εἰς νέας νίκας ἢ εἰς ἀνδραποδισ-

μόν, οὔτε τοὺς διπλωμάτας καὶ τὰ κοινοβούλια εἰς δουλοπρεπῆ καὶ φεοδαλικά καὶ Ἀσιατικά, ἢ ἐλευθεροφρονέστερα καὶ τῆς νῦν ἐκπολιτίσεως ἄξια σχέδια. Δὲν καθιστῶσιν αὐτοὶ τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπιτολὴν αὐτῶν γεννωμένους οὔθ' ὑγιεῖς ἢ νοσηροὺς, οὔτ' εὐφρεῖς ἢ ἀμβλύνους, οὔτ' ἀγαθοὺς ἢ πονηροὺς, οὔτ' εὐτυχεῖς ἢ δυστυχεῖς, οὐδ' οὐδέν. Ἀλλ' ὁ βραχίων Κυρίου ὁ ὑψηλὸς καὶ δυνατός, « οὗ ἐν τῇ χειρὶ τὰ πάντα καὶ οἱ κληροὶ τῶν ἐθνῶν »· ἀλλ' ἡ θεία πρόνοια, ἥτις διὰ βουλὰς ἀνερμηνεύτους « ἀνυψοῖ καὶ ταπεινοῖ, ἀνάγει καὶ κατάρχει »· ἀλλ' ἡ τοῦ ἀνθρώπου φρόνησις, ἥτις, ὡς ἀπαύγασμα τοῦ θείου νοός, τὰ πάντα κατευθύνει, ὅσα ὁ μεγαλόδωρος πλάστης « ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ »· ἀλλ' ἡ κακομήχανος καὶ κακοῤῥάφος ἀνθρωπίνη φιλαυτία, καθ' ἣν ἰσχύει ὁ τοῦ βασιλείου τῶν ἰχθύων νόμος· ἀλλ' αἱ περὶ ἡμᾶς μυρία καὶ ἀκαταλόγιστοι περιστάσεις καὶ συμφοραὶ, τῶν ὁποίων ὁ θνητὸς ἀδύνατον νὰ λυτρωθῇ, ἐφ' ὅσον, πάροικος ἐν τῷ κλαυθμῶνι τούτῳ, διατελεῖ δοῦλος πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν, τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὰ τῆς ἁμαρτίας ἑπακόλουθα πίνων ὡς ὕδωρ· ἀλλ' οἱ γεννήτορες ἡμῶν ἐν πρώτοις καὶ ἀμέσως, « ὧν ἡ κρηπίς ὅταν μὴ καταβληθῇ καλῶς (ἀλλ' ἐν παντοίοις πάθεσι καὶ μαρασμοῖς ἡθικοῖς καὶ φυσικοῖς), ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐκγόνους. » Ὡστε οἱ παγκόσμιοι λαμπτήρες, οἱ ἀγλαοὶ καὶ φεγγοβόλοι οὗτοι τῶν οὐρανίων θόλων ἀδάμαντες καὶ τῆς τοῦ παντός θεαρμόστου ἁρμονίας τὰ μουσικὰ σημεῖα (les notes) δὲν εἶναι παντελῶς πολιτικοὶ καὶ διπλωμάται Καζαμιακοὶ, πλὴν ὅσον καὶ ὁ τοὺς μεγάλους διπλωμάτας φωτίζων λύχνος, ὅταν ἐπὶ χάρτου, ἐν νυκτὶ καὶ βουλὴν καὶ φωνὴν καὶ τὴν νίκην διδόντες, διαγράφωσι τοὺς παραλλήλους καὶ μεσημβρινούς, ἐφ' ὧν καὶ ἐν οἷς ἐκάστη πολιτεία θέλει διαπλεύσει τὸν ἀειδίνητον καὶ σκοπελώδη βιωτικὸν ὠκεανόν.

Μὴ ὄντες δὲ πολιτικοὶ οἱ ἀστέρες, μήπως εἰσὶν ἱατροὶ, ἢ νοσοκόμοι, ἢ παθολόγοι, αἵτιοι τῶν φυσικῶν καὶ πνευματικῶν νοσημάτων καὶ κακῶν; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ, μᾶλλον δὲ τοσούτου, « ὅσον οὐρανὸς ἔστ' ἀπὸ γαίης. » Διότι, καίτοι κατὰ φυσικὴν τινα παρατήρησιν ἥλιος καὶ σελήνη (τῶν δὲ λοιπῶν ἀστέρων διὰ τὴν ἀπόστασιν ὁμοία ἐνέργεια εἰσέτι δὲν ἀπεδείχθη), αὐξάνοντα ἢ ἐλαττοῦντα τῶν θαλασσῶν τὰς πλημμυρίδας καὶ τὰς ἀμπώτιδας ἐν ταῖς παλιρροίαις, φαίνονται πως, ὅτι ταυτοχρόνως ἐπενεργοῦσι κατὰ τι καὶ ἐπὶ τῶν ὑγρῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ διὰ τῆς ἐπιδράσεως ταύτης διατιθέασιν αὐτὰ νοσωδέστερον ἢ ὑγιεινότερον, καὶ ἐντεῦθεν πιθανῶς ἀπεδόθη τὸ ὄνομα σεληνιασμός εἰς νευρικόν τι νόσημα, πολυειδεῖς ἄλλως ἔχον τὰς αἰτίας· ἀλλ' ὅμως καὶ τὸ ὄνομα φαίνεται τυχαῖον, δοθὲν ἴσως τὸ καταρχὰς εἴτε διὰ τὸ ἐμπερίοδον τοῦ νοσήματος, εἴτε ὑπ' ἀνθρώπων τὰς ἐγγυτέρω καὶ αἰσθητοτέρας παρατηρούντων αἰτίας, ἢ ὡς αἰτίας ἐκλαμβανόντων τὰς μὴ τοιαύτας, καὶ ἡ θεωρίᾳ καθ' αὐτὴν εἶν' ἐσφαλ-

μένη. Διότι, καὶ ὑποθετῇ ἀληθεῦον (εἰσέτι ἀμφισβητεῖται), ὅτι ἡ σελήνη αὐξουσα συναυξάνει καὶ ἀναστατοῖ καὶ τὰ ὑγρά τοῦ ἀνθρώπου, ἔπετ' ἄραγ' ἐκ τούτου, ὅτι εἶναι καὶ ἡ ἀληθῆς αἰτία τῆς νόσου, ἣν καλοῦσι σεληνιασμόν; Μήπως ἡ αὐτὴ σελήνη δὲν ἐνεργεῖ καὶ ἐπὶ πάντων ὁμοίως; Τίνος ἕνεκα λοιπὸν οἱ πάντες δὲν σεληνιάζονται; Πῶς δὲ καὶ τὸ παρὰ πάντων πινόμενον ὕδωρ δὲν καθιστᾷ τοὺς πάντας, ὡς ἄλλας Δαναίδας, ὕδρωπικοὺς καὶ διαβητικούς, ποιοῦν τὸ αἷμα αὐτῶν ὑδαρέστερον; Ἡ, ἐπειδὴ ἡ αὐτὴ ἀτμοσφαῖρα, τρέφουσα καὶ ζωογονοῦσα τοὺς ὑγιεῖς καὶ σθεναροὺς πνεύμονας, ἄγχει καὶ τήκει τοὺς φυματώδεις καὶ φθισιῶντας, αὐτὴ ἄραγε δημιουργεῖ τὴν φθίσιν, καὶ καλέσωμεν λοιπὸν τοὺς φθισικούς ἀερικούς ἢ ἀνεμικούς; Τίς δὲν αἰσθάνεται, ὅτι ἐν πᾶσι τούτοις ἡ τοῦ πάθους αἰτία ἐμφωλεύει ἐν αὐτῷ τῷ πάσχοντι, προῖόν οὖσα φυσικῆς ἢ πνευματικῆς ἀταξίας, οἷα καρπὸς σαπροῦ δένδρου, ὁποῖος ἱστορεῖται ὁ ὑπὸ τοῦ μακαρίου Παύλου καὶ τῆς Ἐκκλησίας παραδοθεὶς τῷ σατανᾷ Κορίνθιος « εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ »· ὁποῖοι οἱ ὁμοιοπαθεῖς Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος οἱ βλάσφημοι· ὁποῖος καὶ ὁ τριάκοντα ἔτη καὶ ὀκτὼ ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ, ὃν ὁ Κύριος θεραπεύσας εἶπεν· « Ἴδε ὑγιὲς γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν τί σοι γένηται »; Ἐπειτα τίνα λόγον ἔχει, ἄψυχον κτίσμα, νοὸς καὶ βουλήσεως ἄμοιρον (ὡς ὁμολογοῦνται οἱ ἀστέρες καὶ τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα), νὰ θεωρῇται ψυχικοῦ ἢ σωματικοῦ πάθους αἷτιον; Ἐάν τις, φέρ' εἰπεῖν, περιπατῶν ἐν τῷ σκότει, ἢ προσκύψας, ἢ ἀπροσεκτήσας, κρούσῃ τὴν κεφαλὴν κατὰ λίθου ἢ ξύλου, ἄραγ' αἰτιᾶται τὸ τὴν πληγὴν καὶ τὴν ἀλγηδόνα, ἴσως καὶ τὸν θάνατον, προξενῆσαν ἄψυχον; Καὶ ἐνδέχεται μὲν, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς πλήξεως ἄνθρωπος κοινὸς καὶ τῆς γλώσσης ἀκρατὴς νὰ λοιδορήσῃ ἢ καὶ πλήξῃ αὐτὸ διπλᾶ πληττόμενος· ἐνδέχεται, λυρικός καὶ σατυρικός ποιητής, ὁ Ὅρατιος, νὰ γράψῃ κατάρας ὠδὴν κατὰ τοῦ ἀθώου δένδρου, ἐκ τοῦ ὁποῖου καταπεσὼν, παρ' ὀλίγον ἤρθῃ νεκρός. Ἀλλ' ἡ ἐκδίκησις τοῦ πολλοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ποιητικὴ παιδιὰ εἶναι τάχ' ἄξια νὰ γίνωσι τῆς αἰτιότητος τύπος καὶ νόμος καὶ νὰ ἐμπνέωσι προφητικῶς τὸν μέγαν καὶ τὸν μικρὸν Καζαμίαν, ὥστε διὰ τοῦ τηλεσκοπίου αὐτῶν, δὲν λέγω ὡς διὰ Κιρκαίας ράβδου, ἀλλ' ὡς διὰ Καρδινάλικῆς, μόνῃ τῇ προσψάσει ἀφαιρούσης τὰ ἀμαρτήματα, ἢ ὡς δι' ἡλεκτρικοῦ παθαγωγοῦ, ν' ἀποσπῶσιν ἐκ τῶν ἀστέρων καὶ τῶν νεφελῶν καὶ δωροφορῶσι τοῖς ἀνθρώποις λοιμοὺς, καὶ λιμοὺς, καὶ ἐμπρησμοὺς, καὶ καταποντισμοὺς, καὶ θανάτους, ὡς δῶρ' ἄδωρα βροτοφθόρου Πανδώρας; Ἄν δὲν γελῶσιν οἱ ἀναγνώσται τοῦ Καζαμεία διὰ τὴν τοσαύτην βλακίαν, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ γεννάδας πάντως γελᾷ, συλλογιζόμενος, ὅτι ἀνθρωποὶ τινες λογικαί, τοῦ 19. αἰῶνος ἤδη ὑπερμεσοῦντος, καὶ χριστιανοὶ καὶ Ἕλληνες τὸν πιστεύουσι, τὸν ἀναγινώσκουσι καὶ τὸν ἀγοράζουσιν. Ἐὰν δ' ἔχῃ τινὰ ὁμότεχνον, ἐξ ἅπαντος, ὁσάκις συναντῶνται

ἀδύνατον νὰ μὴ συμβαίνει εἰς αὐτοὺς, ὅ, τι ὑπέθετεν ὁ τὰ τοιαῦτα φιλοσοφῶν Κικέρων περὶ δύο μάντεων καὶ οἰωνοσκόπων· καὶ ὅ, τι περίπου δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν σήμερον περὶ δύο μυστικῶν τοῦ ῥωμανισμοῦ προπαγανδιστῶν, ὅσάκις συνερχόμενοι κοινολογοῦσιν εἰς ἀλλήλους τοὺς εὐσεβεῖς αὐτῶν δόλους, τὰς εἰς δόξαν καὶ κραταίωσιν τοῦ ποντιφικισμοῦ Ἰησουητικὰς αὐτῶν πλεχτάνας.

Ἄλλ' ἐὰν οἱ τὴν φυσικὴν καὶ θεοχάρακτον αὐτῶν πορείαν πορευόμενοι οὐράνιοι τοῦ φωτὸς ταχυδρόμοι μὴτ' ἐδιδάχθησαν μήτε διδάσκωσι μηδένα τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν νοσολόγον καὶ νοσοτρόφον ἐπιστήμην, νομίζεις, ἀναγνώστα, ὅτι προλέγουσι τοῦλάχιστον ἀλανθάστως πότε καὶ ποῦ καὶ πόθεν καὶ πόσον χρόνον καὶ ποῖος ἄνεμος πνεύσει καὶ πότ' ἔσεται αἰθρία, καὶ τὰ παραπλήσια, ὅσα βλέπεις εἰς τὰς φάσεις τοῦ Καζαμία; Οὐδὲ ταῦτα προμηνύουσι πρὸς τοὺς ἀστρολάτρας. Διότι τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα, εἰ καὶ πάντα ἐξηγήθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀκριβῶς, πῶς καὶ διατὶ συμβαίνουσιν, ἐκτὸς ὅμως εὐαρίθμων καὶ ἐν ὀλιγίστοις τόποις καὶ καιροῖς εἰς οὐδένα ὑπόκεινται νόμον ἀναλλοίωτον, ἐξ οὗ δύναται νὰ κρίνῃ πάντοτ' ἀπταιστώσ ὁ οὐρανόλογος. Ὅθεν εἶδομεν πολλάκις ἀληθῶς διασημοὺς ἀστρονόμους, προσδιορίσαντας ἡμέραν καταβολῆς θεμελίου λίθου δημοσίας οἰκοδομῆς ἢ μεγάλης στρατιωτικῆς παρατάξεως τοιαύτην, καθ' ἣν ἐφαίνοντο πάντα τὰ στοιχεῖα συνομόσαντα κατὰ τοῦ τριπλοῦ καὶ τετραπλοῦ προγνωστικοῦ τοῦ ταλαιπώρου Καζαμία, πείσαντα τοὺς ζηλωτὰς καὶ ἀκορέστους αὐτοῦ ἀναγνώστας, ὅτι τὰ πάντα εἰσὶ δόλος, πλάνη, ἀργυρολογίας ἄγκιστρον, οὐδὲν ἀνδρὸς ἐπιστήμονος ἄξιον, οὐδὲν ὑγιὲς, πλὴν εἰμὴ ὡς τροφή τοῦ Ἡφαίστου.

§ ζ'. Ὁμολογητέον δὲ χάριν τοῦ δικαίου, ὅτι μόνος ὁ Καζαμίας, τοῦ ὁποίου τὰς ἀστρολογίας ἐτιμήσαμεν παρὰ πολὺ, δὲν διαδίδει τὰς πάσας προφητείας καὶ πανταχοῦ· ἀλλὰ πολὺ πλειότερους εἶδεν ἢ δυτικὴ μάλιστα Εὐρώπη, ἰδίᾳ πολιτικοὺς, κατὰ τοὺς παρελθόντας πέντε ἢ ἑξ αἰῶνας, αἰῶνας μεσονυχτίου καὶ ὀρθρου βαθέος, Ἀγαθαγγέλους καὶ Παπουλάκους, διαφόρως ἕκαστον πνέοντα καὶ λαλοῦντα, καθὼς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἐδίδου καὶ ἡ διάφορος πολιτικὴ ὑπέβαλλε, νῦν μὲν Ἀγγλική, νῦν δὲ Γαλλικὴ, ἄλλοτε Αὐστριακὴ, ὕστερον Ἰσπανικὴ, πολλάκις Ἑνετικὴ, οὐκ ὀλιγάκις ποντιφικεὶς καὶ ὕστατα ξανθόθριξ καὶ Ἑλληνικὴ. Τὸ δὲ περίεργον, καὶ ἐν Βυζαντίῳ ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς τραγικῆς ἐκείνης ἀλώσεως τῆς ἡμετέρας Κωνσταντινουπόλεως ἔνθους τις μυστικιστῆς, ἄλλος Παπουλάκος τὴν σημασίαν καὶ προαίρεσιν, προὔλεγε προφητικῶς πρὸς τοὺς ἀπηλπισμένους Ἕλληνας (καθὼς ὀλίγῳ πρὸ τῆς εἰς Ἀθήνας καταβάσεως τοῦ Ξέρξου προϋλέγετο ἡ διὰ τοῦ ξυλίνου τείχους σωτηρία τῶν Ἀθηναίων, ἄξιον ἐξηγητοῦ Θεμιστοκλέους προμάντευμα), ὅτι, ὅσοι ἂν καταφύγωσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ Σοφίας, οὐ μόνον θὰ ἐσώζοντο ἐκ τῆς μαγαίρας

τοῦ πορθητοῦ, ἀλλὰ καὶ ἤθελον θριαμβεύσει μίαν ἡμέραν κατ' αὐτοῦ. Ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ (ἥς σώζοι Κύριος τὸ Ἑλληνικόν) ποῖος τίνα καὶ τί δὲν πιστεύει; τί δὲ ἔπαθον οἱ ἄθλιοι, πιστεύσαντες δι' ἑλλειψιν Θεμιστοκλείου νοός; Κατεσφάγησαν ἀνηλεῶς, ὡς ἄοπλα πρόβατα, δώδεκα, ἦ, κατ' ἄλλους, εἴκοσι χιλιάδες χριστιανῶν, ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων ὑπὸ τῶν θηρίων ἐκείνων τοῦ ἐρημικοῦ τῆς Ἀραβίας βδελύγματος, μεθ' οὗ πάλαι συμμαχήσας ὁ Ῥωμανικὸς καὶ Καλιφάτειος ποντιφηκισμὸς (διότι μόνος ὁ Σουλτάνος καὶ ὁ πάπας περιδέβληνται ὁμοίως διττὴν ἐξουσίαν, πνευματικὴν ἅμα καὶ πολιτικὴν· ὅθεν ὀρθῶς τούτου γ' ἕνεκα ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Σιβοῦρ ὁ Ἰσλαμισμὸς αἵρεσις χριστιανικὴ, τοῦ κατὰ πάπαν δηλαδὴ χριστιανισμοῦ), ὥσπερ Μαγὼν καὶ Γῶν, κατέθλιψε καὶ ἐκόλουσε τὸν Ἑλληνισμὸν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω εἰς δόξαν Χριστοῦ (οὐχ ὁρᾷς;)! Μὴ στήσαι Κύριος αὐτῷ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, ἁμαρτίαν Κάιν. Τίς δὲ τῶν νῦν Ἑλλήνων, τῶν ὑπὲρ εἴκοσι πέντε ἔτη γεγονότων, δὲν περιέμενεν ἀνυπομόνως τὸ πολυθρύλλητον ἔτος 1840, εἶτα τὸ 1842, εἶτα τὸ 1850, τὸ 1852, τὸ 1860, νῦν δὲ τὸ 1866, καὶ μετ' ἐκείνο τίς οἶδε τὸ ποῖον καὶ ἕως πότε; Ὅποιον δὲ καὶ τῶν Ἀγαθαγγέλων πάντων ἡμεδαπῶν τε καὶ ξένων τὸ ἀποτέλεσμα; Εἶδομεν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ μεγάλου Καρόλου ἕως τῶν σταυροφοριῶν, καὶ ἕως Ναπολέοντος α', καὶ ἕως τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, καὶ ἕως τῆς Παρισινῆς καὶ τῆς Βιλλαφραγκείου συνθήκης, καὶ τίς οἶδεν ἕως πότε καὶ κατὰ τίνα τρόπον καὶ χροιάν; Ἀλλὰ καὶ ὑποτεθῶσιν ἀληθεύοντες οἱ Λέοντες καὶ οἱ Ἀγαθάγγελοι, τί ἐνδιαφέρει εἰς ἡμᾶς ἡ γνῶσις τοῦ μέλλοντος, ὅταν τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐνεργείας καὶ βουλήσεως, ὡς ἀπέδειξεν ἡ ἱστορία; Καθὼς καὶ τί ἐνδιαφέρει ἡ γνῶσις τῆς ἡμέρας τῆς δευτέρας παρουσίας, ὅταν δι' ἕκαστον δευτέρα παρουσία ᾖ ἡμεῖς ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου καὶ τὰ εἰς αὐτὴν ταμιευόμενα ἐφόδια; Πόσον εὐτυχεῖς καὶ εὐσεβέστεροι καὶ τῆς προγονικῆς εὐκλείας ἄξιοι θὰ ᾖσαν οἱ Ἕλληνες, εἰ, μαθόντες ἐξ ὧν ἔπαθον, καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν τε στυγεράν ἐκείνην καὶ αἰωνίως πένθιμον πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁπότε τὰ χριστῶνυμα ἔθνη ἐγκατέλιπον ἡμᾶς, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐξανάστασιν τοῦ 1821 καὶ τὰς πρὸς τοῦτο ἰδιοτελεῖς ἀντιπράξεις τῶν κυβεῖν ἡμεῶν, ὁποῖαι σχεδὸν καὶ αἱ κατὰ τὸ 1854, ἔτι δὲ καὶ τὰ κατὰ τοὺς Ἰταλοὺς καὶ ἄλλους ὁμοιοπαθεῖς λαοὺς, καὶ τὰς αἰεὶ κατὰ τοῦ Ἑλλήνος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπεροχῆς τεκταινομένης πολυσχήμενας προπαγάνδας, Ἀγαθαγγέλους καὶ Καζαμίας ἀληθινοὺς ἐνόμιζον οὐχὶ τὰ οὕτως ἐπιγραφόμεν' ἀγυρτικὰ βιβλία, ἀλλὰ τὴν φρόνησιν καὶ σύμπνοιαν καὶ ἀνδρίαν τῶν Ἑλλήνων· μόνην τὴν πολιτικὴν Μιλτιάδου, Ἀριστείδου καὶ Θεμιστοκλέους, εἰς ἣν καὶ ἡμεῖς καὶ πᾶσα ἡ ἐπιλήσμων Εὐρώπη καὶ τὰ γράμματα καὶ ἡ τέχνη ὀφείλομεν τὴν ὑπαρξιν· μόνην τὴν φιλοτιμίαν Περικλέους καὶ Ἀλεξάνδρου, τῆς ὁποίας δὲν ἐφάνη ἐπὶ τῆς γῆς ἐλλό-

γως φιλοτιμότερον! Ἄθλιον καὶ δυστυχὲς τὸ ἔθνος καὶ τὸ ἄτομον, ὅπερ περιμένει τὴν σωτηρίαν οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἄλλων.

§ η'. Πλὴν δὲ τούτων τῶν ἀσεβῶν καὶ πολλάκις ὀλεθρίων γενικῶν προῤῥήσεων πόσαι ἄλλαι μαγγανεῖαι ἀτιμάζουσι καὶ καταμαστιζουσι τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἄκακον Ἀνατολήν, ὠροσκοπικαὶ καὶ βροντολογικαὶ καὶ ὄνειροκριτικά! Πόσαι γοητεῖαι καὶ χειρομαντεῖαι καὶ μοιρολογίαι καὶ ἐπιστολαὶ ἐξ οὐρανοῦ πεμφθεῖσαι καὶ παντοῖα ἐθνικὰ καὶ σατανικὰ τερατεύματα, ἅπερ ἄρδην ὑποσκάπτουσι τὴν ἐνεστῶσαν καὶ μέλλουσαν τῶν πολιτῶν εὐζωΐαν, τῶν τε καθ' ἕκαστον καὶ τῶν οἰκογενειῶν, ὅσαι κακῇ μοίρᾳ ἤθελον ἀφοσιωθῇ ὀλοφύχως εἰς τοιούτων ἀσυνειδήτων ψευδοῤῥάφων διάκρισιν! Δὲν εἶναι τῷ ὄντι πρῶγμα σπάνιον μεταξὺ ἀνθρώπων ἀπαιδεύτων καὶ ἀπλοϊκῶν καὶ εἴτ' ἐκ παραδόσεως προγονικῆς ἢ ἐξ ἡμελημένης ἀνατροφῆς δεισιδαιμόνων, διαζεύξεις συνοικεσιῶν, καὶ ἀγαμίαι ἐκούσiai, καὶ ἀνεξάλειπτα μίσση, καὶ ἀνεξήγητοι δυσπιστίαι καὶ ἀντιπάθειαι, καὶ αἴσχη, καὶ καταστροφὰί τῆς ἀθωότητος, χάρις εἰς τὰ πυθικὰ καὶ βάναισα τῶν τερατολόγων τούτων μαντεύματα· τῶν ὁποίων αἱ προῤῥήσεις καὶ ὑποσχέσεις καὶ γοητεῖαι, ἂν εἶχόν τινα δύναμιν, ἤθελον πρῶτους αὐτοὺς πλουτίσει καὶ βοηθήσει, οὐδ' ἤθελον καταντᾶ πανταχοῦ καὶ πάντοτε τῆς κοινωνίας τὰ ἔσχατα καὶ δύστηνα περιτρίμματα, ἀξίους θερίζοντες τοὺς καρποὺς ὅσης ἐσπειραν ἀπωλείας.

§ θ'. Καὶ ἐν πρώτοις ἀπαιτεῖται πολλὴ σοφία, ἵνα ὁ χριστιανὸς ἐννοήσῃ, ὅτι παρὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Θεοῦ οὐδὲν τῶν κτισμάτων τῶν ὕλικῶν ἢ αὐλῶν οὐδεμίαν ἔχει δύναμιν ἐφ' ἡμᾶς; Ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα καὶ τὸ αὐτὸ ἐπομένως ζώδιον, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν γεννῶνται μυρίοι ἄνθρωποι διαφόρου γένους, τόπου καὶ καταστάσεως ἀπὸ στρατηγοῦ ἕως χοιροβοσκοῦ καὶ χηνοβοσκοῦ· ἀπὸ βασιλέως ἰσχυροῦ καὶ ἀπολύτου ἕως τοῦ ἀθλίου Βοεμοῦ ἢ Αἰγυπτίου (Γύφτου, Ἀθιγγάνου) καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Παρίου καὶ τοῦ ἐσχάτου ἀργυρωνήτου δούλου· ἀπὸ ἐπηρμένου καὶ σκηπτούχου πάπα καὶ ἀπὸ βυσσωτοῦ καὶ πορφυρωτοῦ Καρδινάλιος (δὲν λέγω τοὺς ἡμετέρους πρῶτους καὶ δευτέρους ἱεράρχας, οἵτινες ζηλοῦσιν ἐν γένει τὴν ἀποστολικὴν μετριότητα καὶ ταπείνωσιν, ὃν τρόπον καὶ τὸ ὅλον ἔθνος ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ λοιπὰ) ἕως τοῦ καθαριστοῦ τῶν τριόδων καὶ τοῦ ὑδροφόρου· ἀπὸ τῶν ζαπλούτων Ῥοσχιλδῶν καὶ τῶν Σινῶν καὶ τοῦ ὀλθίου Κροίσου καὶ τοῦ ἐνδόξου Σολομῶντος καὶ τοῦ τρυφηλοῦ Σαρδαναπάλου ἕως τοῦ ἀστέγου καὶ γυμνοῦ καὶ λιμώττοντος ἐπαίτου· ἀπὸ τοῦ μακροβιωτάτου ἀνθρώπου ἕως τοῦ ἡμεροβίου ἢ ὠροβίου νηπίου· καὶ ταῦτα ἐν διαφόροις κλίμασι καὶ πόλεσι καὶ ἐπικρατείαις, ὧν ἡ δόξα, ἡ ἰσχὺς, τὰ φῶτα, τὸ πολίτευμα ἐπιρρέει τόσον εἰς τὸν τοῦ πολίτου προσδιορισμὸν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν; Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν μηνιαίᾳ ἢ καὶ ὠριαίᾳ πολυβάθμῳ κλίμακι γεννήσεων καὶ συλλήψεων περὶ τίνος ἤθελεν ἐπαληθεύει ἡ προγνωστικὴ ὥρο-

σκοπία; Καὶ ὅταν μόνος ὁ δημιουργὸς προορίζῃ πρὸ τοῦ γενέσθαι καὶ συλληφθῆναι τοῦτον μὲν, ὅπως γένηται σκεῦος ἐκλογῆς καὶ τίμιον καὶ ἵνα καθίσῃ μετὰ δυναστῶν καὶ ἀρχόντων τοῦ λαοῦ, ἔστω καὶ πτωχὸς καὶ ἐκ πτωχῶν καὶ πενήτων· ἐκεῖνον δὲ εἰς ἀτιμίαν, ἅτε προῖδὼν τὴν ἐν τῷ μέλλοντι φαύλην αὐτοῦ προαίρεσιν, πόθεν ὁ ὠρύσκόπος καὶ βροντολόγος καὶ ἀστρολόγος μανθάνει ταύτην τὴν ἀπόρρητον τοῦ παντοκράτορος ἀπόφασιν; « Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; » Ὅποτε δὲ οὔτ' ἄνθρωπος οὔτ' ἄγγελος γινώσκει τοῦ Θεοῦ τὸν νοῦν, πῶς οἱ ἀστερισμοὶ καὶ τὰ ἄλλα κτίσματα, ἂν δὲν μετέχωσι καὶ αὐτὰ θεότητός τινος τῆς κατὰ τὸν πάνθεον καὶ ἄθεον Ἐγελον, ἐὰν δὲν ᾧσι θεοὶ κατὰ τὴν τοῦ ἐθνισμοῦ κτισματολατρείαν, πῶς γίνονται θεοφώτιστα ἢ δαιμονόπνευστα καὶ προφητικὰ τῶν περὶ Καζαμίαν νευρόσπαστα; Ἀπορον τῷ ὄντι πότερον νὰ οἰκτείρῃ τις, τὴν ἀσέβειαν τῶν ἀνθρώπων τούτων, ἢ τὴν ἀλογίαν καὶ τύφλωσιν. Τοιαύτας τοῦ ἐθνισμοῦ προλήψεις σώζοντες ἔτι τοὺς νεοφωτίστους Γαλάτας δικαίως ὠνειδίazen ὁ πανεύφημος Παῦλος, « Ἀλλὰ τότε μὲν, λέγων (ὅτε ἦτε νήπιοι ἐν τῇ ἀπιστίᾳ), οὐκ εἰδότες Θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ οὔσι θεοῖς· νῦν δὲ γνόντες Θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; Ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς. Φοβοῦμαι ὑμᾶς, μήπως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς » (Γαλάτ. δ', 8-11). Φοβοῦμαι καὶ ἐγὼ λίαν, μακάριε τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολε, μήπως καὶ πρὸς οὓς πάλαι κατήχησας Ἀθηναίους καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλλήνας (δὲν λέγω τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες ἤλλαξαν ὅλην τῆς Γραφῆς τὴν θεμελιώδη διδασκαλίαν, ποιήσαντες ἀντ' ἀποστόλου καίσαρα καὶ ποντίφηκα) σύτε καὶ οἱ συναπόστολοι ἀναγκασθῆτε καὶ σήμερον μετὰ ὀκτωκαίδεκα πλήρεις αἰῶνας νὰ ἐπαναλάβητε τοὺς αὐτοὺς δικαίους ὑμῶν φόβους. Ὅτι δὲ ἡ ἀστρολογικὴ αὕτη πρόληψις δὲν εἶναι οὐδὲ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων γέννημα, ἀρυσασμένων, ὅ, τι παχυλὸν, ἐκ τῆς παχυτέρας Ἀσίας, ἀλλὰ μάλιστα τῶν περὶ τὰ ἀστρολογικὰ καταγινομένων Χαλδαίων, μαρτυροῦσιν ἄλλοι τε καὶ ὁ τῶν προφητῶν μεγαλοφωνότατος Ἡσαΐας· ὅστις, προῖδὼν ἐν πνεύματι τὴν πτώσιν τῶν ἐν Βαβυλῶνι εἰδώλων καὶ σκώπτων αὐτὰ τρόπον τινὰ, ὅτι δὲν θὰ ὠφεληθῶσι παντάπασιν ἀπὸ τῆς ἀστρολόγου τέχνης, λέγει· « Καὶ ἤξει ἐπὶ σὲ ἐξαπίνης ἀπώλεια καὶ οὐ μὴ γνώσῃ. Στήθι νῦν ἐν ταῖς ἐπασιδαῖς σου καὶ ἐν τῇ πολλῇ φαρμακείᾳ σου (γοητεία καὶ μαγεία), ἃ ἔμαθες ἐκ νεότητός σου, εἰ δυνήσῃ ὠφεληθῆναι... σῶσά τωσάν σε οἱ ἀστρολόγοι τοῦ οὐρανοῦ· οἱ ὀρῶντες τοὺς ἀστέρας ἀναγγειλάτωσάν σοι τί μέλλει ἐπὶ σε ἔρχεσθαι » (μζ', 11-13. Πρβλ. Ἐξόδ. κβ', 18. Δευτερον. ιη', 10-11). Μετὰ ταύτας λοιπὸν τὰς δύο εὐήχους καὶ λαμπροτάτας τοῦ παναγίου Πνεύματος σάλπιγγας, Παῦλον καὶ Ἡσαΐαν, τίς ἔτι χρειά μακροτέρων λόγων περὶ ὠρῶν καὶ καιρῶν καὶ ἀστρων;

§ ι'. Ἀλλὰ στῆτε, στῆτε, κράζει ὁπισθεν ὁρομαῖος καὶ ἀσθμαίνων ὁ Καζαμίας· στῆτε, καὶ ἰδοὺ φέρω τεῦχος μέγα παλαιοῦ ἀληθινοῦ προφήτου, περιέχον 64 ἡμερῶν κακῶν καὶ δυστυχῶν κατάλογον· καὶ εὐθὺς ἀναγινώσκει· « Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν δώδεκα μηνῶν, διὰ τὰς φυ-
« λάττη ὁ ἄνθρωπος εἰς πᾶν ἔργον. Εἰς ταύτας ὁ γεννηθεὶς οὐ ζήσεται, ὁ
« ἀσθενὴς οὐκ ἀναστήσεται, ὁ ποιῶν γάμους οὐ προκόπτει, ὁ πραγματευ-
« ὤμενος οὐ κερδίζει· ὅτι αὗται αἱ ἡμέραι κακὰ καὶ δυστυχεῖς εἰσι, καὶ
« ὅ, τι ποιήσεις, οὐκ ἐπιτυγχάνεται. Ἐσημειώθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ προφή-
« του Ἐσδρου » (Ἡμερολ. προφητ. Καζ. 1859 καὶ 1861, ἐνθα ση-
μειοῦνται καὶ αἱ ἡμέραι). Μέχρι τοῦδε ἐνομιζομεν, ὅτι χαιριεντίζεται ὁ
ἡμερολόγος, ἐν ᾧ πρόπαλαι σπουδάζει, σχέσεις ἔχων διπλωματικὰς οὐ
μόνον μετὰ τῶν ἀστέρων, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν προφητῶν καὶ μετ' αὐτοῦ
του θεοῦ Πνεύματος, τοῦ λαλήσαντος διὰ τῶν προφητῶν. Παπαί, τῷ
ὄντι! ἀλλὰ πότερον τῆς ἀκουσίου πλάνης ἢ τῆς ἐν γνώσει ἀσεβείας τοῦ
Καζαμίας; Ἀσφαλέςτερον τὸ ἀνακράζει· Φεῦ τῆς τηλικαύτης τῶν ἐκκλη-
σιαστικῶν ἀρχῶν ὀλιγωρίας, ὧν εἰς ὅψιν καὶ ἀκοήν ἐπιτρέπεται τοιοῦτος
ἐμπαιγμὸς τῶν θεῶν, τοιαῦται βλασφημίαι κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἡ
καθ' ὃν βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τῷ βλασφημήσαντι οὔτε
ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι (Ματθ. ιβ', 31-32). Καὶ
ὁ Ἐσδρας λοιπὸν προφήτης καὶ τοιαύτας μάλιστα προφητεύων μωρίας;
Τί τὸ ἄκουσμα;

Μὴ ἀδίκει, ἀναγνῶστα, τὸν δίκαιον τοῦ Ἰσραὴλ νομοδιδάσκαλον. Οὗ-
τος, προηγηθέντων ἐπὶ Κύρου καὶ Δαρείου τῶν περὶ Ζοροβάβελ καὶ διὰ
πολλὰ προσκόμματα μὴ δυνηθέντων νὰ διαπεράνωσιν αἰσίως τὴν ἀνοικο-
δόμησιν τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ θυσιαστηρίου, μεγάλως ἰσχύων διὰ σοφίαν
καὶ σύνεσιν παρὰ τῷ βασιλεῖ Ἀρταξέρξη τῷ μακρόχειρι, καὶ σὺν αὐτῷ
ὁ τοῦ αὐτοῦ δεσπότη οἰνοχόος Νεεμίας, ἐκ γένους ὁμοίως ἱερατικοῦ, δια-
πραξάμενοι ἄδειαν βασιλικὴν καὶ συναναθάντες εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ
τῶν ἐν Βαβυλῶνι περιλειπομένων Ἰουδαίων, ἐπὶ ἀποπερατώσει τοῦ
ἐθνικοῦ ἔργου, ὁ μὲν Νεεμίας κατέστη ἀρχὼν τοῦ Ἰούδα, ὁ δὲ Ἐσδρας,
ὡς τῶν ἱερέων ἄκρος, ἀντέγραψεν, ἡ εὐρὺν ἀνέγνω καὶ ἡρμήνευσε τὸν
τέως ἄφαντον νόμον, οὐχ ὡς προφήτης, ἀλλ' ὡς ἱερεὺς καὶ γραμμα-
τεὺς τοῦ λαοῦ, συνετὸς καὶ ἐπιστήμων καὶ ζηλωτὴς ἄχρις αὐστηρό-
τητος (Ἐσδρ. ζ', 1-6, 11-12, 21. ι', 10. Ἐσδρ. ἱερέως η', 1-4, 7-9,
19, 23, 25. θ', 12, 16, 39, 44. Νεεμ. η', 1-8. ιβ', 26, 36). Ἐπ'
ὀνόματι δ' αὐτοῦ φέροντ' ἐν τῇ συλλογῇ τῶν βιβλίων τῆς Π. Δ. δύο
βιβλία ἱστοροῦντα τὰ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς αἰχμαλω-
σίας. Ἰδοὺ ὁ τῶν Γραφῶν Ἐσδρας, ὃν ὁ τε Ἑβραϊκὸς κανὼν καὶ σύμ-
πασα ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει καὶ ἀποδέχεται. Τίς λοιπὸν
ὁ τοῦ Καζαμίας Ἐσδρας; Παρὰ τὰ εἰρημένα δύο κανονικὰ βιβλία φέρεται

καὶ βιβλίον δ' λατινιστὶ καὶ ἀραβιστὶ, ὑπόθεσιν ἔχον ὅλως προφητικὴν ἐν εἴδει ἀποκαλύψεως καὶ ὅζον προφανῶς χριστιανικῆς χειρὸς, ὡς ἀκριβέστερον ἐκθέτον ἅπαντα σχεδὸν τοῦ χριστιανισμοῦ τὰ δόγματα, εἰ καὶ μὴ ὅλως καθαρεύοντα γνωστικισμοῦ τινός. Διὰ τοῦτο, ἅμα γνωσθὲν κατεκρίθη καὶ ἀπεκηρύχθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτὸ καὶ ὅς' ἄλλ' ἀναφέρουσιν οἱ Ταλμουδισταὶ ψευδεπίγραφα, οἷον προσευχάς, εὐλογίας, διατάξεις καὶ 204 βιβλία ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις ὑπὸ τοῦ Ἑσδρα δῆθεν γραφέντα· ἔτι δὲ καὶ τὸ μέγα καὶ Ἀρχιμήδειον διὰ τὸν Καζαμίαν εὑρημα « Ἑσδρα τοῦ προφήτου περὶ τῶν ἐπιβαρέων (δηλ. ἀπαισιῶν) ἡμερῶν τῶν δώδεκα μηνῶν », συναπτόμενον πολλάκις μετ' ἄλλου ὁμοίου καὶ ὁμοίως ψευδεπιγράφου « Ἀγαθαὶ ἡμέραι, ἃς ἔδειξεν ὁ Θεὸς τῷ Ἑσδρα τῷ ἱερεῖ » ἢ μετὰ τοῦ « Βροντολογίου Δαβὶδ τοῦ προφήτου, » ψευδεπιγράφου καὶ τούτου. Πολὺ δὲ νεώτερον γέννημα τοῦ κατὰ Καζαμίαν προφήτου Ἑσδρου φέρεται « Ἐνύπνιον καὶ προφητεία περὶ τῆς Ῥωμαίων μοναρχίας », ἀποκηρυχθὲν καὶ τοῦτο καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὡς ψευδώνυμον καὶ φλήναφον. Καὶ τοιοῦτο μὲν τὸ ἀπόκρυφον ταμεῖον, ἐν τῷ σκότει τοῦ ὁποίου ἡ φιλολογικὴ διόπτρα καὶ ἡ προγνωστικὴ ῥινηλασία τοῦ Καζαμίου δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξιχνιάσῃ ἄλλο παρὰ τὰς δυστυχεῖς ἡμέρας, ἀφέντος τὰς ἀγαθὰς καὶ εὐφροσύνους πιθανῶς εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λυγκέα. Περιέχει δὲ τὸ ταμεῖον οὐχὶ μόνον τὰ Ἑσδρικά, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα μὲν ὅσα ψευδώνυμα πάντων σχεδὸν τῶν πρὸ Χριστοῦ προφητῶν καὶ πατριαρχῶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Ζαχαρίου· πολλὰ δὲ καὶ τῶν θείων Ἀποστόλων ἢ τῶν ἀποστολικῶν πατέρων, γραφέντα ἢ παρ' Ἑβραίων τυχοδιωκτῶν, προφητείας ἐμπορευομένων, ὡς ὁ Καζαμίας, ἢ ὑπὸ Γνωστικῶν Ἰουδαϊζόντων, μάλιστα τῶν Ἑβρωνιτῶν, ἢ καὶ ὑπὸ εὐσεβοῦς ὁλόου ἀμαθῶν τινων μοναχῶν, ἐξαιρέτως ἐσπερίων, νομιζόντων, ὅτι αἱ ἀλήθειαι τῆς ἡμετέρας οὐρανίου θρησκείας εἶχον ἀνάγκην τῆς ὑποστηρίξεως τοιούτων χρησμῶν, ὅποιοι καὶ οἱ Σιδύλλειοι. Διόπερ πάσας τὰς τοιαύτας ἀποκρύφους καὶ βεβήλους συγγραφάς ἅμα ἐπιγνοῦσα ἡ τῆς ἀληθείας τὴν ὁδὸν ὀρθοτομοῦσα καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία εὐθὺς ἀπεκήρυξε πανοῦρως, προφυλάττουσα τῶν εὐσεβῶν τοὺς ἀπλουστέρους ἀπὸ τοῦ ἐγκρυπτομένου δηλητηρίου ἐν τῷ μέλιτι τῆς προφητείας καὶ τοῦ κλοπιμαίου προφητικοῦ ὀνόματος. Ἐφ' ᾧ δυνάμενος νὰ παραθέσω πλείονας μαρτυρίας ἀρκοῦμαι εἰς δύο, καίτοι ἐν αὐταῖς δὲν ἀναφέρονται προφητεῖαι Ἑσδρα, μαρτύριον καὶ τοῦτο, ὅτι τότε ἔτι δὲν εἶχον γεννηθῇ, ἐν ᾧ ὁ Ἑσδρας τῶν Γραφῶν ἤκμαζε περὶ μεσοῦντα τὸν πέμπτον π. Χ. αἰῶνα. Καὶ πρῶτον μὲν αἱ Ἀποστολικαὶ Διατάξεις οὕτω διακελεύονται (ς', 16)· « Καὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς δέ τινες συνέγραψαν βιβλία ἀπόκρυφα Μωϋσέως καὶ Ἐνὼχ καὶ Ἀδὰμ, Ἠσαίου τε καὶ Δαβὶδ, καὶ Ἡλίας καὶ τῶν τριῶν πατριαρχῶν, φθοροποιὰ καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρά. Τοιαῦτα καὶ νῦν ἐποίησαν

οἱ δυσώνυμοι, διαβάλλοντες δημιουργίαν, γάμον, πρόνοιαν, τεκνογονίαν, νόμον, προφήτας, βάρβαρά τινα ὀνόματα ἐγγράφοντες καὶ, ὡς αὐτοὶ φασὶν, Ἀγγέλων, τὸ δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν, δαιμόνων, τῶν αὐτοῖς ὑπηχούντων. Ὡς ἀποφεύγετε τὴν διδασκαλίαν, ἵνα μὴ μετὰσχητε τῆς τιμωρίας τῶν αὐτὰ συγγραψαμένων ἐπ' ἀπάτη καὶ ἀπωλεία τῶν πιστῶν καὶ ἀμέμεπτων τοῦ Κυρίου μαθητῶν. » Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος (συνόψ. τῆς ἱερ. Γραφ. τόμ. β', σελ. 154) λέγει· « Τὰ δὲ ἀπόκρυφα πάλιν τῆς Π. Δ. ταῦτα· Ἐνώχ, Πατριάρχαι, Προσευχὴ Ἰωσήφ, Διαθήκη Μωϋσέως, Ἀνάληψις Μωϋσέως, Ἀβραάμ, Ἐλδὰδ καὶ Μωδὰδ, Ἡλίου τοῦ προφήτου, Σοφονίου προφήτου, Ζαχαρίου πατρὸς Ἰωάννου, Βαροῦχ, Ἀββακούμ, Ἐζεκιήλ καὶ Δανιήλ ψευδεπίγραφα. » Ἀλλὰ καὶ ἄγνοῃ τις, ὅτι ψευδώνυμος ἢ προφητεία, καὶ μικρὸν νοῦν ἔαν ἔχη, εἰ ἀνέγνω ἢ ἤκουσέ ποτε τὴν Γραφὴν, πάντως ἔμαθεν, ὅτι ὁ δημιουργὸς ἐποίησε τὰ πάντα « λίαν καλὰ » (Γενέσ. α', 31). Ἐπομένως καὶ πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ λίαν καλὰς. Τοῦτο γινώσκων, πῶς δύναται νὰ πιστεύῃ, ὅτι ἐξήρεσεν ὕστερον 64 ἡμέρας τοῦ κανόνος τοῦ καλοῦ καὶ κατηράσατο αὐτάς; Τὸ δὲ πανάγιον Πνεῦμα, κηρύττει ἐν τῇ Γραφῇ, ὅτι λίαν καλὰ τοῦ Θεοῦ τὰ ποιήματα, πῶς ἡδύνατο ἔπειτα τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, πρὸς ἑαυτὸ ἀντιφάσκον, νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν προφήτην Ἐσδραν τοῦ ἡμερολόγου, ὅτι ἐποίησε καὶ 64 ἡμέρας λίαν κακὰς καὶ δυστυχεῖς; Εἰ δὲ τοῦτο φαίνεται βλάσφημον καὶ φυσικῶς καὶ λογικῶς ἀδύνατον, πῶς δύναται ὁ λέγων τὰ τοιαῦτα νὰ ᾔῃαι Ἐσδρας καὶ ἀληθινὸς προφήτης, ἀλλ' οὐχὶ ἀσεβὴς ἀγύρτης καὶ πλάνος ἢ δι' ἄγνοιαν ἀσύγγνωστον, ἢ διὰ κακόνοιαν θεοκατάρατον; Ναί, θεοκατάρατος εἶναι, οἷον δὴποτε ὄνομα καὶ ἂν φέρῃ, εἴτ' Ἐσδρα, εἴτε Ἡλίου, εἴτ' Ἐνώχ, εἴτε Ἀδὰμ, εἴτε Παύλου, εἴτε καὶ Ἀγγέλου, ὁ λέγων ἀντιφατικὸν τοῦ Θεοῦ τὸ Πνεῦμα καὶ εὐαγγελιζόμενος διάφορα τῶν ὅσα οἱ ἀληθινοὶ προφῆται καὶ Ἀπόστολοι εὐηγγελίσαντο· « Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς, λέγει ὁ τῶν ἐθνῶν διδάσκαλος Παῦλος; ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζεται ἡμῖν, πρὶν ὅς εὐηγγελισάμεθα, ἀνάθεμα ἔστω » (Γαλάτ. α', 8). Ἀρέσκεται τυχὸν ὁ Καζαμίας εἰς τ' ἀνάθεμα τῆς ὅλης Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημένην ἀπειλὴν κατὰ τῆς βλασφημίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος; ἅς κηρύττει καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, προφήτας Ἐσδρας καὶ Εὐας εὐαγγελιστὰς καὶ ὅσας θέλει ἡμέρας ἀπαισίους, καὶ πᾶν ἀπόκρυφον καὶ ἀφωρισμένον. Συγχρόνως ὅμως ἅς μὴ λησμονῇ, ὅτι, ἂν τὸ Καζαμιακὸν βαλάντιον δὲν ἔχη ὧσα χριστιανικὰ, ἵν' ἀκούῃ τοὺς ἀφορισμοὺς καὶ τ' ἀνάθεμα καὶ τοῦ Θεοῦ τὸν λόγον, ὁ τοῦ Θεοῦ λαὸς, οὗ πατροπαράδοτον καὶ ἀκηλίδωτον κειμήλιον ἢ εὐσέβεια, δύναται καὶ ἄλλως, ὅταν θέλῃ, ν' ἀνοίξῃ τὰ τε ὧσα τὸν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματα παντὸς Τειρεσίου.

§ ια'. Ἐὰν δ' ἀνοίξωμεν τοὺς ἐνδοτέρους τῶν δεισιδαιμονιῶν θαλάμους,

σμήνη θλα εἰδεχθῆ καὶ ἄθλια θέλουσιν ἐξορμήσει, ὡς γυναικεία μᾶλλον περσική θεραπεία, ἢ ἀνδρική· καθ' ὅσον γυναικὸς ἀνὴρ συνετώτερος, ἢ δὲ δεισιδαιμονία θρησκευτική ὁμολογεῖται ἀσυνεσία. Καὶ ἐν' ἀντὶ πολλῶν μνησθῶμεν ὀλίγων, τίς ἀγνοεῖ τὰ τῶν παικτοχαρτίων μῶρα ῥιψίματα· τὰ τοῦ ἱεροῦ ψαλτῆρος ἱεροεταστικά καὶ τῆς θεότητος ἐξευτελιστικά ἀναγνώσματα· τοὺς κατὰ τὸν Μάρτιον χειροδέσμους (μάρτις ἀπὸ τοῦ μηνὸς παρονομαζομένους) καὶ τὰ κεραμοθραύσματα· τὰ παρθενικά κληδονίσματα, ὄνομα καὶ πρᾶγμα ἑλληνικόν· τὰς μυρίας καὶ μυρίων ἕνεκα προφυλάξεις τοῦ δεξιοῦ καὶ ἀριστεροῦ, τοῦ στερεοῦ καὶ ὑγροῦ, τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος, τῆς τέφρας καὶ τῶν ἀνθράκων, τῶν κρωγμῶν καὶ τῆς ὑλακῆς (κορωνῶν, κοράκων, γλαυκῶν, κυνῶν κλπ.), τοῦ δοῦναι ἢ λαβεῖν πῦρ καὶ φῶς (κατὰ τὰ γενέθλια ἀνθρώπων καὶ ζώων οἰκιδίων) καὶ ὅπλα ἢ ἐργαλεῖα κεντηστικά, τοῦ ἀνοῖξαι ἢ κλεῖσαι θύρας ἢ παράθυρα ἐν νόσῳ οἰκείου· ἀνθρώπου ψυχορῥαγοῦντος τὴν τῶν νεωτέρων καὶ εὐμορφοτέρων ἀπομάκρυνσιν, ἵνα μὴ τοῦ θνήσκοντος τὸ σθεννύμενον ὄμμα, μαγεῦσαν αὐτοὺς, ὡς ὄψεων τινῶν βλέμμα τὰ δειλὰ πτηνὰ, ἐλκύσῃ εἰς τὸ Χαρώνειον σκάφος· ὅθεν καὶ τὸ ταχὺ κλείσιμον τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ νεκροῦ (τοῦθ' ὅπερ κύριον λόγον ἔχει τὸ εὐπρεπὲς καὶ φυσικόν)· νεκροῦ ἐκφερομένου ἢ παρακομιζομένου τὴν πρόθυρον ἐκχυσιν ὕδατος· τὸ ἴστασθαι ὄρθιον ἐν ἐπισκέψει νοσοῦντος ἐπὶ λόγῳ, ὅτι ὁ ἐπὶ ποδὸς ἢ δίκην Ἀγγέλου ἀπαιτεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ πάσχοντος, ἢ τὰν ἀπάλιν παρεμποδίζει αὐτὸν τοῦ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ ψυχοπομποῦ, ἢ καὶ ὅτι βαρύνει τὴν καρδίαν καὶ τὴν ἀναπνοὴν αὐτοῦ· τὴν τοιάνδε ἢ τοιάνδε καὶ μετὰ τῶνδε ἢ τῶνδε συνάντησιν (καλὸν, κακὸν ποδᾶρικόν, χειρικόν, ῥιμμάτι)· τὸ μὴ ἀνέχεσθαι τὸ σκορδίνημα, οὐχ ὡς ἀγροῖκον, ἀλλ' ἵνα μὴ μεταδοθῇ ἢ τοῦ σκορδινωμένου ὀκνηρία καὶ ἀκηδία εἰς τοὺς παρακαθημένους· τὸ νὰ μὴ τολμᾷ τις νὰ φάγῃ τὸ κατάλοιπον τοῦ τεμάχους ἄρτου συνεστίου, ἵνα μὴ ἀφαιρέσῃ τοῦ νοῦς αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ τρώγων ἄρτον εὐρωτιῶντα καταιβάζει μακρὰ καὶ ξανθὰ (ὡς σπανιώτερα ἐν Ἑλλάδι) μαλλιά (ἀμφοτέρω συνετὴ ἅμα καὶ πονηρὰ τῶν μητέρων ἐπίνοια, ἵνα μὴ τὰ παιδία ζητῶσι νέον τέμαχος ἄρτου, ἀφίνοντα τὸ ἔωλον)· τὸ νὰ μὴ συγκάθωνται τρισκαίδεκα ὁμοτράπεζοι, ἵνα μὴ ὁ εἷς ἀποθάνῃ, ὡς ὁ Χριστὸς ἐν τοῖς δώδεκα μαθηταῖς, λησμονοῦντες, ὅτι ὁ μὲν Κύριος ἀπέθανε μετὰ τρία ἔτη ἀπὸ τῆς τῶν Ἀποστόλων κλήσεως, τρισκαίδεκατος δ' Ἀπόστολος προσετέθη ὁ Παῦλος μετὰ τὴν ἀνάληψιν, καὶ βραδύτερον τιμῆς ἕνεκα τρισκαίδεκατος τῶν Ἀποστόλων ὠνομάσθη ὁ Ἀλεξανδρείας πατριαρχεύων, δι' ὃν λόγον καὶ ἡ Σαπφὼ Μουσῶν ἢ δεκάτῃ λησμονοῦντες, ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι τόσον δεισιδαίμων καὶ ὀλιγαρκῆς, ὥστε νὰ περιμένῃ τὸν ἀριθμὸν 13, ὅπως γεμίσῃ τὴν ἀπληστον αὐτοῦ γαστέρα (ἐνταῦθ' ἀνάγονται οἱ παρ' Ἑβραίοις καὶ τοῖς Πυθαγορείοις μυστηριώδεις καὶ ἱεροὶ ἀριθμοί, ὧν τὰς

δυνάμεις ἡ χριστιανικὴ ἐπιστήμη ἀπεκλήρυξε καὶ χλευάζει)· τὸν ἀκούσιον σκαρδαμυγμὸν (ἀνοιγοκλείσιμον) τοῦ δεξιοῦ ἢ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τὴν βόμβησιν τοῦ ἀριστεροῦ ἢ δεξιοῦ ὠτός, ὡς δεξιὸν ἢ ἀπαίσιον οἰωνόν· τὸν πταρμὸν, ὡς σημεῖον φιλικῆς ἐνθυμήσεως· τὴν χύσιν ἐλαίου, ὡς ἀπαίσίαν· ἐν τινι τελετῇ συμβάν ἀπευκταῖον· τὸ μὴ ἐσθίειν ζῶά τινα, ἐπειδὴ ἔχουσιν ὁμοιότητα πρὸς ἱερὰ πράγματα (ὡς ἐν Ῥωσσίᾳ τὰς περιστερὰς, ἐπειδὴ τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐπεφάνη ἐν εἴδει περιστερᾶς)· τὰς μεγαλοδυνάμους καὶ θαυματουργοὺς βασκανίας, αἵτινες ἀδικοῦσι τοῦ Θεοῦ τὰ ποιήματα, καὶ ὧν ἕνεκα καὶ εὐχὰς ἠναγκάσθησαν νὰ συντάξωσιν οἱ θεῖοι πατέρες, ὃν τρόπον καὶ τὴν « ὑπὲρ οἰκίας περιεργαζομένης ὑπὸ πονηρῶν πνευμάτων » (τοῦθ' ὅπερ οὐδέποτε συμβήσεται αἰσθητῶς ἐν χριστιανικαῖς οἰκίαις) εὐχὴν, συγκαταδατικώτερον θεραπεύοντες ἱερῶς τὴν τότε δεισιδαίμονα καὶ προληπτικὴν τῶν ἐξ ἔθνῶν πιστευόντων διάνοιαν καὶ προφυλάττοντες αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ πίπτωσιν εἰς τὰ χεῖρω, καταφεύγοντες πρὸς ἀγύρτας εἰδωλικούς, καθὼς καὶ τὴν σήμερον πρὸς τοὺς πρὸ τῶν μεγάλων τεμενῶν ἐν πληθούσαις ταῖς ἀγοραῖς τῆς Σταμποῦλ κατὰ σειρὰν παρακαθημένους πρασινοκεφάλους καὶ σαπρόφρονας καὶ σεμνεπιτρίπτους τοῦ Ἰσλαμισμού Φαρισαίους χότζαδες· τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ φαντάσματα καὶ τὰς φαντασμαγορίας (προῖόν φαντασίας ἢ λῖαν ἐπτοημένης καὶ ἀσθενοῦς, ἢ λῖαν σφριγώσης καὶ θεολήπτου καὶ ἐνθεομανοῦς)· τὰς νεράϊδας, τὰς Δρίμας, τὰς Στρίγγλας, τὰς Γιλλούδας, τὰς Λαμίας, τοὺς καρχαρόδοντας καὶ τερατώδεις Καλικανὸζάρους καὶ τοὺς καταχθονίους Βρυκόλακκας (ἐν οἷς πᾶσιν ἀνέζησαν αἱ ἀρχαῖαι νύμφαι, αἱ Ὀρεστιάδες καὶ Δρυάδες καὶ Ἀμαδρυάδες, Ναϊάδες καὶ Νηρηίδες, αἱ ἀστροβολαίαι, αἱ Τρίγληνοι Ἑκάται, αἱ ὄνοσκελεῖς Ἑμπουσαι καὶ Βριμοὶ καὶ Μορμοὶ καὶ Γιλλοὶ ἢ Γελλοὶ καὶ Λάμιαι καὶ Ἀρπυιαὶ καὶ Ἑριννύες, Σειρῆνες, Πᾶνες καὶ Σάτυροι, αἱ τῶν Ῥωμαίων Λάρβαι καὶ αἱ τῶν Ἑβραίων καλλιπρόσωποι Λιλίθ, αἱ πνίγουσαι τὰ βρέφη. — Ἦν δὲ ἡ Λιλίθ κατὰ τοὺς πολυγάμους Γαλμουδιστάς γυνὴ ἢ Παλλακίς τοῦ Ἀδάμ. κτλ.)· τὰς κατ' εὐφημισμὸν Εὐλογημένας καὶ Καλονομάτους καὶ Μελιταρηὰς καὶ ποικίλας παρονομασίας τῆς σωματοποιουμένης καὶ ἐμψυχουμένης πανώλους καὶ χολορρόιας καὶ ἐκφλογίας (ἂν δὲν ὠνομάσθη καὶ αὕτη κατ' εὐφημισμὸν εὐλογία διὰ τὴν τῶν φυμάτων δαψίλειαν, καθὼς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὰ εὐφημα Εὐμενίδες καὶ εὐώνυμος, ἢ ἀριστερὰ, καὶ εὕξεινος πόντος κλπ.)· τὸ πτύειν κατὰ τοῦ κόλπου ἐν φόβῳ ἢ ἐν ὑποψίᾳ βασκανίας καὶ ἀποφεύγειν ἅπαν δύσφημον καὶ μεγαλόλογον (τοῦτο δὲ Ἑβραῖοί τε καὶ Ἕλληνες, ζηλότυπον τὸν Θεὸν νομίζοντες) κατὰ τὰ ἐθνικὰ ἀπέπτυσσα, τρεῖς εἰς ἓμὸν ἀπέπτυσσα κόλπον, σίγα πᾶς ἔστω λεὼς, εὐφημεῖτε κτλ. ὠσανεὶ καὶ αὐτὸς ὁ ἀπλοῦς φόφος τοῦ δυσφήμου ὀνόματος εἶχεν ἀποτελεσματικὴν ἐπὶ τῶν παρισταμένων καὶ ἀκουόντων δύναιμιν, καθὼς τὰνά-

παλιν ἀγαθὴν, ὁ τοῦ εὐφήμου (ἐντεῦθεν τὰ εὖ πράξεις, μέλι σ' τὰ χεῖλῃ σου, καλὸν νᾶχης, ἀπ' τὸ στόμα σου κ' εἰς τοῦ Θεοῦ τ' αὐτί· μάντι κακῶν, φάγουσα, νὰ φᾶς τὴν γλῶσσαν σου κτλ.). Ἔτι δὲ τὰ ὑποτιθέμενα παντὸς κακοῦ ἀλεξιτήρια φυλακτήρια, ἐν ᾧ μόνον τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, μόνη ἡ τοῖς ἔργοις ζῶσα πίστις (διότι νεκρὰν ἔχουσι καὶ τὰ δαιμόνια. Ἰακωβ. β', 9), μόνος ὁ Θεὸς, ὁ πανταχοῦ παρὼν, προφυλάττει τὸν χριστιανὸν ἀπὸ παντὸς κακοῦ· τὰς θυσίας, τὰς σπλαγχνομαντείας καὶ πυρομαντείας καὶ ὄνυχομαντείας καὶ πολυειδεῖς μοιρολογίας καὶ μαγείας καὶ γοητείας ἀνθρώπων καὶ ἀλόγων ζώων, καὶ μυρίους λήρους;

Πάντα ταῦτα δὲν εἶναι ἄρα γε γελοῖα καὶ οἰκτρὰ ἐν τοῖς κόλποις τοῦ ὑγιεστάτου χριστιανισμοῦ τελούμενα καὶ πιστευόμενα, καὶ ταῦτα κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν πρόοδον τοῦ διανοητικοῦ καὶ ἠθικοῦ φωτισμοῦ; Δὲν ἐννοοῦσιν ἄρα πάντες, ὅσοι καὶ μικροῦ νοὸς ἠυμοίρησαν, ὅτι τὰ τοιαῦτά εἰσι γραῶδη καὶ βέβηλα καὶ ἀγυρτικά καὶ ἀνεμώλια (τοῦ ἀέρος) μυθάρια, οὐχὶ ὅλως ἀδιάφορα εἰς μεράκια καὶ παῖδας ἑκατέρου τοῦ γένους, παῖδας νοὸς εὐπίστου καὶ ἀδυνάτου, καὶ καρδίας ἀπλάστου, φιλοπαραδόξου καὶ φιλομύθου; Ἡ ἀγνοοῦσιν οἱ Ἕλληνες, ὅτι δειλία καὶ φόβος, δεισιδαιμονία καὶ ἀσέβεια, καθὼς καὶ ἀτρόμητος ἀνδρία καὶ πᾶσα ἀρετὴ, ἐμφυτεύονται καὶρίζονται ἐν ἡμῖν εὐθὺς ἀπὸ τῆς τρυφερᾶς νεότητος, βαθέως καὶ ἀνεξאלείπτως ἐν ταῖς ἀπαλαῖς τῶν νεαρῶν πλασματικῶν καρδίαις ἐγχαραττόμενα, ὅπως καὶ σφραγῖς ἐπὶ τοῦ κηροῦ; Ἀγνοοῦσιν, ὅτι διὰ τοιαύτην μάλιστα αἰτίαν ὅ,τε Κύριος ἡμῶν ἐπὶ λόγῳ κρείττονι ἡγάπα τὰ παιδία καὶ οἱ τὸ ὄνομα ψευδόμενοι καὶ καταισχύνοντες Ἰησοῦται καὶ τὰ Ἰησουητικά των γύναια διὰ λοξοὺς σκοποὺς, οὓς καθέλοι καὶ ἐκτρίψειεν ὁ Χριστὸς, ἀγαπῶσι σφόδρα καὶ περιποιοῦνται καὶ θηρῶσιν, ὥσπερ λύκοι καὶ ἀλώπεκες, τοὺς καὶ τὰς ἐλληνόπαιδας ἐν τοῖς κοινοῖς διδασκηρίοις καὶ ἐν ὀρφανοτροφείοις καὶ ἐν παντοίᾳ δολερᾷ καὶ τοῖς γονεῦσιν ἀσυγγνώστῳ παιδαγωγίᾳ; Δὲν ἐννοοῦσιν, ὅτι, ὅσαι τούτων τῶν προλήψεων δὲν εἶναι καθαρῶς ἐβραϊκαὶ, διεσώθησαν εἰς ἡμᾶς πατροπαράδοτοι ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς ἀρχαιότητος, ὥσπερ νηπιώδη τινὰ μορμολύκεια καὶ φόβητρα, ἐν οἷς πολὺ μὲν τὸ ἀσεβὲς καὶ βδελυκτὸν, πολὺ δὲ τὸ μωρὸν καὶ ἀτάσθαλον, πολὺ καὶ τὸ ἐπιβλαβὲς καὶ ὀλέθριον, καθ' ὅσον ἀπονέμομεν θεῖαν δύναμιν εἰς τὸ ψεῦδος καὶ εἰς τὰ κτίσματα; Καὶ ἐπειδὴ τυχὸν καὶ ταῦτα, τόσον ἀρχαῖα καὶ προγονικὰ ὄντα, μαρτυροῦσι σὺν ἄλλοις λαμπρῶς τὴν ἡμετέραν Ἑλληνικὴν γνησιότητα καὶ ὥς διὰ κημοῦ ἱππείου φιμοῦσι τὰ δηκτικὰ καὶ λάβρω καὶ κορακώδει τῇ παγγλωσσίᾳ χρώμενα στόματα τῶν ψευδῶς καὶ ἐτέρῳ γε τύφῳ ψευδέλληνας ἀποκαλούντων ἡμᾶς (ἐγὼ νομίζω, ὅτι οὐ μόνον αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλαττώματα καὶ αὐταὶ αἱ κακίαι ἔθνους τινὸς διατρανοῦσι τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ), ἄραγε διὰ τὴν ἐθνικὴν αὐτὴν

φιλοτιμίαν πρέπει νὰ θυσιάζωμεν τὴν χριστιανικὴν ὑπέρτιμον τιμὴν καὶ ν' ἀσεβῶμεν, ὅπως πατρῷζωμεν ἕως καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐσχάτας προγονικὰς ἐλλείψεις, αἵτινες ἦσαν τῆς ἀπιστίας τὸ προϊόν; Ἀκουε, Ἰσραὴλ τῆς χάριτος, τί ὁ Θεὸς ἐντέλλεται ἐν τοῖς προφήταις αὐτοῦ. « Οὐχ εὐρεθήσεται ἐν σοὶ περικαθαίρων τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐν πυρὶ, μαντευόμενος μαντεῖαν, κληδονιζόμενος καὶ οἰωνιζόμενος, φαρμακὸς ἐπαείδων ἐπαοιδὴν, ἐγγαστρίμυθος καὶ τερατοσκόπος, ἐπερωτῶν τοὺς νεκρούς· ἔστι γὰρ βδελυγμὰ Κυρίου τῷ Θεῷ σου πᾶς ποιῶν ταῦτα. Ἐνεκεν γὰρ τῶν βδελυγμάτων τούτων Κύριος ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου σου. Τέλειος ἔσθι ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου· τὰ γὰρ ἔθνη ταῦτα ... οὗτοι κληδόνων καὶ μαντείων ἀκούσονται· καὶ σοι οὐχ οὕτως ἔδωκε Κύριος ὁ Θεός σου » (Δευτερον. ιη', 10-14. Προβλ. Ἐξοδ. κβ', 18). Ἀκούετε, θεοδίδακτοι Ἕλληνες; Τὴν τελειότητα ἐντέλλεται ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν παντοκράτωρ Σαββαώθ· « Τέλειοι ἔσεσθε, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι » (Ματθ. ε', 48) προστάσσει ὁμοίως καὶ ὁ τελεσιουργὸς τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας Ἰησοῦς Χριστός. Ἀνθρώπου δὲ προληπτικοῦ καὶ δεισιδαίμονος οὐδὲν ἐπὶ τῆς γῆς ἀτελέστερον καὶ βδελυρώτερον ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· διότι πᾶς τοιοῦτος, εἴτι δὲν εἶναι Θεὸς καὶ θεῖον, τοῦτο θεοποιεῖ, καὶ φοβεῖται, καὶ τιμᾷ, καὶ προσκυνεῖ, καὶ λατρεύει.

§ ιβ'. Ἀλλ' ἐκ τῶν τοιούτων εὐτελῶν προλήψεων ἀποστρέψαντες τὸ πρόσωπον, δεῦτε καὶ θεασώμεθα τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν τῶν νυκτινόμων ὄνείρων βασιλεῖον· ὅπερ, ὅσω ποικιλωτέρον καὶ καθολικώτερον, ὅσον ἄμεσον τῆς φύσεως ἡμῶν αὐτῶν προϊόν, τόσω καὶ κινδυνωδέστερον εἰς ἀμαθῆ φαντασίαν, ἥτις, ἐποικοδομοῦσα ἐπὶ ἑξάλλα καὶ σκότια τοῦ ὄνείρου φάσματα, προκαλεῖ καὶ ταχύνει πολλῶν πολλάκις τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον. Τόσον ἰσχυρὰ καὶ ἀκατανίκητός ἐστι τῆς φαντασίας ἡ δύναμις, ἄλλως τε καὶ μετὰ δεισιδαιμονίας συμμαχήσασα μακρᾶς καὶ βαθέως ἐρριζωμένης.

Τί λοιπὸν τὰ ὄνειρα; εἰσὶν ἄράγε καθαρὰ τῆς καθαρᾶς ψυχῆς ἀπαυγάσματα καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀκτῖνες, τὴν αὐτὴν πάντοτε ἔχουσαι φορὰν καὶ τάσιν καὶ δύναμιν καὶ κατὰ σκοπὸν ἀπὸ βουλήσεως ἐλευθέρας προερχόμεναι; Ἀκολουθοῦσι νόμον τινὰ αἰτιατοῦ καὶ αἰτίου, τὸν αὐτὸν πάντοτε καὶ ὡσαύτως, ὥστε ν' ἀναστήσωμεν καὶ ἡμεῖς τῶν πρὸ Χριστοῦ προγόνων τὰ ὄνειροκριτικά; Καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν τῆς Ἰλιάδος νεαρώτερος καὶ ποιητικώτερος Ὅμηρος ἀπεφάνθη, ὅτι « καὶ τ' ὄναρ ἐκ Διὸς ἐστίν »· ὁ δὲ τῆς Ὀδυσσεΐας πρακτικώτερος διέκρινεν ἀληθεῖς καὶ ψευδεῖς ὄνειρους, τούτους μὲν δι' ἐλεφαντίνης πύλης εἰσάγων, ἐκείνους δὲ διὰ κερατίνης· ἢ ἐπειδὴ ἀπαντῶμεν ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς ἱεραῖς Γραφαῖς θεῖα ὄνειρα καὶ θείας ὁπτασίας, ἄράγε ἀπαιτεῖται διὰ τοῦτο πίστις εἰς οἶον-δήποτε ὄνειρον, καὶ ὑπάρχει λοιπὸν καὶ ἐπιστήμη ἢ τέχνη ὄνειροκριτική; Πλάνη καὶ ταῦτ' ἀσεβής, ὧ θεοφώτιστοι Ἕλληνες. Διότι τὸ μὲν πνεῦμα

τὸ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐνοικοῦν, ἐνόσω ζῇ ἐπὶ τῆς γῆς (ἄλλως ἔχει μετὰ τὸν θάνατον), μόνον δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ τι λογικὸν καὶ ἄξιον τῆς οἰκείας φύσεως καὶ δυνάμεως, ἐὰν μὴ ἄρτιον καὶ ἐγρηγορὸς καὶ τὸ σῶμα τῷ χορηγήσῃ ἀνελλιπῇ τῆς ἐνεργείας τὰ ὄργανα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐν πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ὁμοία πνεύσῃ τοῦ Θεοῦ, ἡ ψυχὴ, εἰς μὲν τὰ νήπια καὶ τοὺς ἄλλους παῖδας καὶ τοὺς τὸν ἐγκέφαλον ἀτελεῖς (ἰδιώτας, εὐήθεις), ἢ νοσοῦντας (παράφρονες καὶ μανιακοὺς) δὲν ἐνεργεῖ, ὅπως καὶ εἰς τὰ ἄρτιμελῇ καὶ τέλεια τῶν τελείων καὶ ὑγιῶν ἀνδρῶν σώματα · ἐν δὲ τῷ ὕπνῳ τόσον καὶ οὕτως ἐνεργεῖ, ὅσον καὶ ὅπως μέλος τι τοῦ σώματος ἐξυπνισθὲν, ἐπειδὴ πιέζεται ἢ ῥιγοῖ, ἢ θερμαίνεται, ἢ ἐσωτερικῶς καὶ ὅπως ἄλλως παθαίνεται, ἐξυπνᾷ τὰς ἐν τῷ πνεύματι ἀντιστοιχοῦσας ἐννοίας καὶ ἀντιλήψεις, αἵτινες, τῷ νόμῳ τῆς συζεύξεως καὶ τοῦ συνειρμοῦ συμπλεκόμεναι, πλέκουσι δίκτυον φαντασμάτων τόσῳ πολυπλοκώτερον, ὅσον καὶ ἡ σωματικὴ θέσις καὶ κατάστασις ἀνωμαλωτέρα. Καὶ γίνεται λοιπὸν ἡ ψυχὴ ἐν τῷ κλωδίῳ τοῦ ὑπνώττοντος σώματος οὕτω πλημμελὲς καὶ παράφρων, ὅπως καὶ μουσικὸς ἐπιστήμων ἐν τῇ κρούσει ὁργάνου ἀτελοῦς καὶ κακῶς ἡρμωμένου (οὐδ' ἄλλως ἐξηγεῖται ἡ ἀσυνείδητος νυκτεγερσία καὶ ὕπνοβασία). Καὶ ἐπειδὴ, κατὰ τὰς διαφόρους παρατηρήσεις, ὀνειρώττουσι καὶ τὰ ἄλογα ζῶα, καθ' ὅσον δὲν στεροῦνται οὔτε τῆς αἰσθητικῆς ζωῆς, οὔτε φαντασίας, τῆς ὑποδεεστέρας ταύτης καὶ πῶς ὑλικωτέρας δυνάμεως, εἴτε ἰδιότητος, ἄραγε καὶ τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν παρέχει εἰς τοὺς ψυχολογοῦντας ἄλλην τρανωτάτην ἀπόδειξιν, ὅτι ἐν τοῖς ὀνείροις δὲν εἶναι οὔτε ἡ μόνη ἐνεργὸς, οὔτε ὅλως ἀπαράιτητος ἡ καθαρῶς λογικὴ καὶ γνωστικὴ καὶ ἐλευθέρα ψυχὴ; Καὶ δὲν γίνεται ἄρα τύπος πιστὸς τῶν τριῶν ὑψηλοτέρων βασιλείων (ὁ ἀνθρωπειότερα φρονῶν ἀναγνώστης πάντως δὲν θέλει κατακρίνῃ τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τῶν τυραννούντων ἡμᾶς ζώων...) ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, τὴν μὲν φυτικὴν ζωὴν παριστῶν, ὅταν βαθέως καὶ ἄνευ ὀνείρων ὑπνώττῃ · τὴν δὲ ζωώδη κατάστασιν, ὅταν κοιμώμενος ὀνειρώττῃ · τὴν δ' ἀνθρωπίνην καὶ λογικὴν, ἐγρηγορὸς καὶ κατ' ἀμφοτέρα ὑγιαίνων;

Ἐὰν δ' ἀποβλέψωμεν εἰς αὐτὴν τῶν ὀνείρων τὴν φύσιν, τὰ μὲν κατὰ τὰς Γραφὰς θεόπεμπτα καὶ ἐπομένως ἀληθῆ, ἀκολουθοῦντα καὶ αὐτὰ τὸν καθολικὸν νόμον τῶν ἀληθινῶν τοῦ Θεοῦ θαυμάτων, ἅτινα τελοῦνται μόνον κατὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκπληρώσεως μεγάλης τινὸς βουλῆς τοῦ ὑψίστου παντοκράτορος, ὅποια, φέρ' εἰπεῖν, ἡ ἑνσαρκὸς οἰκονομία, τὸ θαῦμα τῶν θαυμάτων, καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελίου εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης διάδοσις, εἶναι συνήθως σαφῇ καὶ ἐναργῇ, δι' ἐμφανῶν τεκμηρίων τὴν θεῖαν αὐτῶν ἀποστολὴν πιστούμενα. Πότ' ἐπιφαίνεται καθ' ὕπνου ὁ Ἄγγελος πρὸς τὸν μακάριον Ἰωσήφ τὸν μνήστορα; Ὅταν ἀμφεταλαντεύετο νὰ σεβασθῇ ἢ ν' ἀπολύσῃ τὴν ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν προεκλεχθεῖσαν τοῦ Θεοῦ μητέρα ·

ἦσαν κινδυνεύηται ἡ ζωὴ τοῦ ἀρτιτόκου Ἰησοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου, καὶ τὰ παραπλήσια. Ὅμοίως καὶ ἐν τῇ Π. Δ. ὁ μὲν Φαραὼ ὁρᾷ ἐναργῆ ὁράματα κατὰ θείαν βούλησιν, ὁ δὲ πάγκαλος Ἰωσήφ ἐρμηνεύει αὐτὰ θεοσόφως, οὐ μόνον ἐπὶ βραβεύσει τοῦ δικαίου, τῆς δὲ ἀγωνισαμένης καὶ θριαμβευσάσης ἀρετῆς τοῦ συνετοῦ καὶ σώφρονος Ἰακωβίδου, ἀλλὰ καὶ εἰς διάθρεψιν τοσούτων μυριάδων λαοῦ ἰθαγενοῦς καὶ ξένου καὶ εἰς αὕξησιν τῶν Ἰσραηλιτῶν, λαοῦ τὸ καταρχὰς μικροῦ καὶ νομαδικοῦ, ἐν γῇ Αἰγύπτου, γῇ παμφόρῳ καὶ πολυνόμῳ, τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐξ ὧν ὁ λαὸς ὁ περιούσιος, ἐξ ὧν οἱ προφῆται, ὑπὲρ ὧν ὁ νόμος καὶ τὰ θαυμάσια, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ὅρᾳ ὡσαύτως καὶ ὁ ὑπερήφανος καὶ παπίζων ἐν τῷ κύκλῳ αὐτοῦ Ναβουχοδονόσωρ ἐνύπνια θεόπνευστα, ὁ δὲ προφήτης Δανιὴλ ἐρμηνεύει αὐτὰ, οὐχὶ τὰ τυχόντα καὶ τυχαίως, ἀλλ' ἵνα καὶ εἰς τὰ ἔθνη προεξαγγελισθῇ ἡ τῆς σωτηρίας ἀνατολή, ἵνα φανερωθῇ ὁ ἄνευ χειρὸς τμηθεὶς οὐράνιος καὶ οὐρανομήκης λίθος (ὁ μόνος ἄνευ ἀνδρὸς γεννηθεὶς), ὁ θραύσας [καὶ συντρίψας, ὡς σκεύη κεραμέως, πάσας τῆς γῆς τὰς βασιλείας, ὑποταγείσας ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ ἐνὸς ἀληθινοῦ Θεοῦ διὰ τῆς πίστεως. Ἴδου τῶν θεοπέμπτων δραμάτων ἡ μορφή, ἰδου καὶ ὁ σκοπὸς αὐτῶν καθόλου. Ὅτι δὲ καὶ τὰ ἄλλα θαύματα τὰ τοῦ Θεοῦ ἄξια οὕτως ἐνεργοῦνται, ἵνα γνωστοποιήσωσι τὸν Θεὸν ἀριδηλότερον εἰς τοὺς ἐπὶ γῆς, ἐφάνέρωσεν αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν, ὅτε εἶπε περὶ τοῦ τυφλοῦ · « Οὐτε οὗτος ἤμαρτεν, οὐτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ » καὶ, φανερωθέντων δηλονότι, πιστεύσωσιν οἱ ὁρῶντες καὶ ἀκούοντες. Πάντα δὲ τᾶλλα ὄνειρα δὲν εἶναι ἄλλο, ἢ στομάχου καὶ κεφαλῆς βεβαρημένων καὶ σωματικῶν τινων μελῶν πασχόντων καὶ μυρίων ἄλλων περιστάσεων ὅλως ἀνεξαρτήτων τῆς τύχης τοῦ ὀνειρώττοντος ὁμιχλώδους σύγχυσις, ὁποῖα καὶ ἡ πρωϊνὴ ἑαρινὴ καὶ μετοπωρινὴ ὁμίχλη, πρὶν ἢ ἐκλάμψῃ ἡ φαιδρὰ καὶ ζωογόνος ἀκτὶς τοῦ μεγάλου καὶ τηλεφανοῦς τῆς ἡμέρας δαδούχου. Τοιούτων τυχαίων καὶ ἀσυναρτήτων στομαχικῶν τε καὶ καχεκτικῶν ὀνείρων καὶ ὀνειροκριτῶν ὁ μὲν προφήτης Μιχαίας προεφήτευσεν τὴν μέλλουσαν τύχην εἰπὼν (γ', 7) · « Καὶ καταισχυνηθῶσονται οἱ ὁρῶντες τὰ ἐνύπνια καὶ καταγελασθήσονται οἱ μάντις, καὶ καταλαλήσουσι κατ' αὐτῶν πάντες, διότι οὐκ ἔσται ὁ ἐπακούων αὐτῶν. » Ὁ δὲ σοφὸς Σειράχ σοφὰ τῷ ὄντι καὶ λαμπρὰ ἐπλέξε τὰ ἐγκώμια λέγων (σοφ. Σειρ. λα', 1-7) · « Ἐνύπνια ἀναπτεροῦσιν ἄφρονας · ὡς δρασσόμενος σκιᾶς καὶ διώκων ἄνεμον, οὕτως ὁ ἐπέχων ἐνυπνίοις... Ἀπὸ ἀκαθάρτου τί καθαρισθήσεται; καὶ ἀπὸ ψευδοῦς τί ἀληθεύσει; Μαντεῖαι καὶ οἰωνισμοὶ καὶ ἐνύπνια μάταιά ἐστι, καὶ ὡς ὠδινούσης φαντάζεται καρδία. Ἐὰν μὴ παρὰ ὑψίστου ἀποσταλῇ ἐν ἐπισκοπῇ (ἰδου τὸ θεῖον ὄνειρον, οὗ σκοπὸς ἡ ἐπίσκεψις καὶ σωτηρία τοῦ λαοῦ), μὴ ὁῶς εἰς αὐτὰ τὴν καρδίαν σου. Πολλοὺς ἐπλάνησε τὰ ἐνύπνια καὶ ἐξέπεσον ἐπ' αὐτοῖς. »

Τούτων οὕτως ἐχόντων, δὲν εἶναι αἴσχος εἰς τὸν αἰῶνα ἡμῶν, τὸν διπλῶς φωτιζόμενον ἔκ τε τοῦ θεοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου τῆς ἐπιστήμης φωτός, νὰ ἔχη τοὺς τε εἰς τὰ ὄνειρα προσέχοντας καὶ τοὺς ὀνειροκρίτας αὐτοῦ; Παράδοξον ἀληθῶς φαινόμενον ὁ θεοεἰκελος πλασθεὶς καὶ θεοχαρίτωτος ἄνθρωπος! ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ φιλοτιμούμενος νὰ ἐπαληθεύῃ τὸ Γραφικὸν « ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ, » πράττει καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως· ἀσπάζεται τὸ ψεῦδος ἀντὶ τῆς ἀληθείας καὶ διστάζων νὰ παραδεχθῇ τὸν θεῖον λόγον, τὴν θεῖαν ἀποκάλυψιν, προθύμως καὶ μετὰ χαρᾶς ἐνστερνίζεται πᾶσαν ἀνθρωπίνην πλάνην, πᾶσαν πρόρρησιν διὰ φωνῆς ἢ σημείων, περὶ ὧν εἶναι βέβαιος, ὅτι δὲν εἶναι οὐτ' ἔμπνευσις, οὔτε λόγος Θεοῦ, ἀλλ' ἡ στρεβλὴ καὶ δεισιδαίμων παλαιωθεῖσα παράδοσις τῶν ἐν τῷ σκότει τῆς ἀπιστίας ἐθνῶν, ἡ πλάσμα νεοχρὸν ψευδολόγου τινὸς ἀγύρτου, ὁποῖους δὲν εἶδον μόνοι οἱ ἐθνικοὶ καὶ οἱ ῥαββινικοὶ αἰῶνες, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῦ χριστιανικοῦ Εὐρωπαϊκοῦ μεσαίωonos, οὐχ ἥττον ζοφώδεις περὶ τὰς δεισιδαιμονίας καὶ τὰς ἀσεθείας γενόμενοι.

§ ιγ'. Ναὶ, μεγαλόφρον λαὸς τῆς Ἑλλάδος· τῶν ἀριθμηθέντων τούτων ἀσεβῶν τερατευμάτων πολλὰ μὲν εἰσι τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ φυσιολατρείας τὰ ἄψυχα καὶ φαντασιώδη λείψανα, πολλὰ ὅμως καὶ τὰ φοβερώτερα ἴσως, ὡς ἀμέσως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου πολέμια, εἰσὶν ἡ ἀρχέγονα καὶ σκότια τῆς παπιζούσης δύσεως τέχνα, ἡ ἐκείνων ἔκγονα καὶ ἀπομιμήματα, ἀθλίων ἄθλια καὶ κακόζηλα. Ἡ μεσαιωνικὴ δύσις, μᾶλλον δὲ ὁ παπισμὸς, οἷος κατήντησε μετὰ τὸ σχίσμα (πότεροι ποτέρων ἐσχίσθησαν; πότεροι τηροῦσι σώαν τὴν παρακαταθήκην τῆς πίστεως χωρὶς προσθήκης καὶ ἀφαιρέσεως;), εἰσαγαγὼν εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν (ἥς κεφαλὴ ὁ Χριστὸς) σύστημα ἀντευαγγελικόν, τὸ σύστημα τῆς τοῦ ποντίφηκος πανταρχίας, ἠναγκάζετο καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ ἑαυτὸν, ὡς ἀλάνθαστον οὐρανοῦ καὶ γῆς διαιτητὴν καὶ κυβερνήτην, ὡς τοῦ ἀδιαδόχου καὶ ἀειζώου καὶ πανταχοῦ παρόντος καὶ τὰ πάντα πληροῦντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς πολιτεύεται, διάδοχον καὶ ἀντιπρόσωπον (θνητὸν καὶ σκωληκόβρωτον) καὶ δεύτερον Χριστὸν ἐπὶ τῆς γῆς, τὰς βασιλείας καὶ τὰ διαδήματα διανέμοντα, καθὼς ὁ Πέτρος καὶ ὁ Κύριος τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, ἢ ὡς ὁ ἥλιος μεταδίδωσι τὸ φῶς εἰς τοὺς ἀστέρας, ὅσοι μὴ αὐτόφωτοι (ἐν δὲ τῷ ποντιφικισμῷ ἔδει νὰ ᾧσι πάντες οἱ βασιλεῖς ἑτερόφωτοι καὶ ψιλοὶ τῆς Ῥώμης δορυφόροι· καίτοι ἄτακτοὶ τινες κομῆται ἔστιν ὅτε ἐξετρέποντο τῆς τροχιάς τοῦ ἀληθῶς πλανητικοῦ τούτου συστήματος ἐν ἀπλανεῖ τῷ χριστιανισμῷ). Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον εἶχεν ἀνάγκην οὐχὶ πλέον τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς παλαιᾶς ἐκκλησιαστικῆς ὀκτῶ αἰώνων παραδόσεως, ὅπου δὲν ἀπαντῶνται τοιαῦτα Ἰνδικὰ καὶ Σινικὰ καὶ Αἰγυ-

πιακὰ τερατολογήματα, ἀλλ' ἄλλων μέσων καὶ δογμάτων καὶ θαυμάτων τοῦ Βατικανικοῦ χαλκουργείου καὶ τῶν Ἰσπανικῶν βαράθρων, δι' ὧν νὰ ἐκδειματοῖ μὲν καὶ ἀναρτᾶται τοὺς ἀπαιδεύτους, φιμοῖ δὲ καὶ ἀποκοιμίζει, ὡς δι' ἀσφυξίας καὶ πνιγμοῦ, τὰς ἐλευθερωτέρας τῶν συνειδήσεων καὶ γλωσσῶν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ σιδήρου καὶ πάσης ὠμοδόρου θηριωδίας, ἀναστατοῖ δὲ τὴν Εὐρώπην καὶ τὸν κόσμον δι' ἀπολύσεως τοῦ ὄρκου τῶν ὑπηκόων ἀπὸ τῶν νομίμων ἡγεμόνων, διὰ κηρυγμάτων δημεγεργικῶν, θρησκομανῶν, λαοκτόνων καὶ χριστοκαπήλων ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὡς ὑπέρτατος τοῦ κόσμου τύραννος, νὰ κατατυραννῇ τῆς οἰκουμένης διὰ πνευματικῆς ἅμα καὶ σωματικῆς δουλείας, δι' ἀπάτης ἢ βίας, δι' εὐλογίας ἢ σφαγῆς καὶ ὀλοκαυτώσεως. Τοιαύτη ἡ ῥίζα, ἡ βάση, τὸ πνεῦμα· τοιαῦται αἱ πολιτικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ τοῦ Ῥωμανισμοῦ δοξασίαι, πᾶσαι συγκεφαλαιούμεναι εἰς τὸ λόγιον τοῦ πονηροῦ· « Ταῦτα πάντα σοὶ δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. »

Ἐντεῦθεν εἶδεν ἡ ὑπὸ τὸ βάρος αὐτοῦ στενάζουσα Εὐρώπη μετὰ φρίκης ἅμα καὶ αἰσχύνης οὐ μόνον τὰ δακρυρρόοῦντα ὄμματα τῆς Παναγίας, τοὺς θρόμβους τοῦ αἵματος τοῦ ἁγίου Ἰανουαρίου καθ' ἡμέραν παραδόξως ἀπαλυνομένους καὶ ὑγράινομένους (ὅτε δὲ πρὸ μικροῦ ἐπεσκέφθη τὴν Νεάπολιν ὁ ἄξιος τῆς Ἰταλίας βασιλεὺς Βίκτωρ Ἐμμανουήλ καὶ παρέστη πρὸ τοῦ ἁγίου, ὦ τοῦ θαύματος! οὐ μόνον ὑγράνθη τὸ αἷμα ἐν τῇ φιάλῃ, ἀλλὰ καὶ ἀνέβρασε κοχλάσαν ὑπὸ τῆς χαρᾶς, ἐπικυροῦν τὸν νόμιμον βασιλέα καὶ ἐλευθερωτήν. Ὁ δὲ λαὸς, κατὰ νύγεις τῇ καρδίᾳ, ἔκραζε· Ζήτω ὁ βασιλεὺς, ζήτω καὶ ὁ ἅγιος Ἰανουάριος! Ἀλλὰ τί θὰ ἐπαίει ὁ εὐαίσθητος καὶ πολιτικὸς οὗτος ἅγιος, εἰ ἐτιμᾶτο ὑπὸ νικηφόρου παπο-βασιλέως παρουσίας; δὲν θ' ἀνεπήδα διὰ τῆς βράσεως ἔξω τῆς φιάλης, ἵνα προσκυνήσῃ τὸν ἅγιον πατέρα;· τὰς φύλακας τῶν τοῦ πουργατορίου πυλῶν θεοτόκους, τὴν Εὐαγγελίστριαν, τὴν τῶν Εἰσοδίων καὶ τὴν τῆς Κοιμίσεως (τανῦν πάντως προσετέθη καὶ ἡ τῆς ἀσπίλου Συλλήψεως), κακείθεν ἐναμίλλως ἐξαγούσας τὰς ψυχὰς τῶν ἀβροτέρων καὶ πλουσιωτέρων (ἐξαιρέτως κυριῶν) κατὰ μεσιτείαν καὶ χάριν τῶν ἀδωδῶν τῆς δεῖνος ἢ δεῖνος μονῆς· τόσας ἐμφανίσεις τῆς ἀσπίλου Συλλήψεως (ὁ νῦν μεγακλεῶς παπεύων καὶ παρ' ἄλλων παπευόμενος Πίος Θ', γεννήσας τὸ δόγμα καὶ τὸ ὄνομα, ὡς ὁ Ζεὺς τὴν Παλλάδα, τέως ὠδινόμενον ἐν τῷ σχολαστικισμῷ καὶ σαλεῦον μεταξὺ ὠοῦ καὶ ἐμβρύου — διότι εἰσέτι ζητεῖται καὶ παρὰ τοῖς παπισταῖς, εἰ ὅλως ἄσπορος ἡ συλληψις, ἢ ἡ σπορὰ ἡγιάσθη, καὶ πότε· — ἐδῶπτισεν ἔπειτα τῷ ὀνόματι τουτοῦ ἄλλα τε ἀνθρωπίνης συλλήψεως πλάσματα καὶ τὸ ὠραιότερον δίκροτόν του. Τί ὠφελήσῃ ἡ καλλονὴ καὶ ἀσπιλία τῆς ποντιφηκείας ταύτης ναυαρχίδος, ὅταν ἡ ναῦς τῆς Ἐκκλησίας κατεσπιλώθῃ καὶ κατηρειπώθῃ ἐν τῷ ποντιφηκισμῷ;· οὐ μόνον τὰς τῶν Ἰησοῦτῶν οὐχὶ πάμπαν ἀνυπόπτους τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Μαρίας καρδιολατρείας,

ώσανει ἡ ἀγιότης συνεκεντροῦτο εἰς τοῦτο μᾶλλον ἢ εἰς ἐκεῖνο τὸ μέλος· τὰ λείψανα ἀγίων ἀνυπάρχτων (εἰσέτι φέρονται τρεῖς Μαχθαληναὶ Μαρίαι, μία ἐν Προβιγκία, ἑτέρα ἐν Βουργουνδία καὶ τρίτη ἡ νομιζομένη γνησιωτέρα ἐν Ῥώμῃ)· τὴν εἰς τὸν χορὸν τῶν ἀγίων αὐθαίρετον καὶ ὄντως κοινωνικὴν κατάταξιν ἀνθρώπων μολις ἀνεκτῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ μάλιστα τῶν στάσεις πολιτικὰς εὐαγγελιζομένων πραξικόπων καὶ δημεγερετῶν μισσιοναρίων· τοὺς πλεονάζοντας θησαυροὺς τῆς ἀξιομισθίας τῶν ἀγίων, ἐν ᾧ ὁ Κύριος, ὁ νομοδότης καὶ κριτὴς καὶ μισθαποδότης διέταξε νὰ λέγωμεν καὶ φρονῶμεν τὸ « ὅταν δὲ ποιήσητε πάντα τὰ διατεταγμένα ὑμῖν, λέγετε· δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὅτι, ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιθήκαμεν· μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκεῖνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα αὐτῷ; » τὰς πρὸ τῆς κτίσεως καθαρτηρίους φλόγας, ἐν αἷς χωνεύονται τῶν ζώντων τὰ βαλάντια, ὥσανει ὑπῆρχε κάθαρσις ἀνθρώπου δίχα σώματος, κάθαρσις ψυχῆς, ὅπου ἀδύνατος ἡ μετάνοια, κάθαρσις διὰ πυρὸς, ἀλλ' οὐχὶ διὰ τῆς θείας χάριτος· τὰς ψυχοδόρους καὶ χρυσόρρους ἀφέσεις, ἐξ ὧν μάλιστα ἀπεκόπη τόσος κόσμος διαμαρτυρηθεὶς, φανατικοῦ πατρὸς υἱὸς τὴν ἐναντίαν ἀσπασθεὶς ἀκρότητα· τὰς ἀμέσως μετὰ θάνατον τελείας ἀπολαύσεις δικαίων καὶ ἁμαρτωλῶν ἐναντίον τῆς θείας δικαιοσύνης καὶ παρὰ πᾶσαν λογικότητα καὶ παρὰ τὸ Γραφικὸν Ἑβρ. ια', 39-40, καὶ τὰς παντόλμους περὶ τὰ ἱερὰ μυστήρια καὶ τὰ λοιπὰ περὶ Θεοῦ καὶ ἐκκλησίας κεφαλαιώδη δόγματα καινοτομίας. Οὐ μόνον ταῦτα εἶδεν ἡ παπόπληκτος Εὐρώπη, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ τὴν μεταμόρφωσιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἰς σπήλαιον ληστῶν, ληστευόντων τοὺς πιστοὺς διὰ σκοποὺς ψευδεῖς ἢ ἀνιέρους, εἰς πραιτώρια καὶ στρατιωτικὰ δικαστήρια, εἰς βασιλικὰς αὐλὰς καὶ βιωτικῶν πραγματειῶν καὶ πάσης τυραννίας καταγωγή, ἔνθα ἡ σπάθη, ἡ πυρίτις καὶ τὸ πῦρ ἀντὶ τοῦ σταυροῦ· τὰ δίκροτα καὶ τρίκροτα ἀντὶ τῶν ἀλλευτικῶν ἀκατίων· τὰ ἀποστολικά (!) κράτη ἀντὶ τοῦ πάντ' ἀφεῖναι καὶ κατακολουθεῖν τῷ Χριστῷ· ὀπλαρχαίαι καὶ στρατιωτικαὶ ἐπιθεωρήσεις καὶ παρατάξεις ἀντὶ τοῦ ἐπισκέπτεσθαι τὰ ποίμνια· ἡ ἐξωτερικὴ πομπὴ ἀντὶ τοῦ πνεύματος· ὁ ποῦς Μωαμεθανικώτερον ἀντὶ τῆς εὐλογούσης χειρὸς, ποῦς πατήσας, ὡς ἐπὶ ὑποζυγίου (ιοῦ τοῦ νέου Ναβουχοδονόσορος!) ἐπὶ τοῦ τραχήλου ἀδυνάτων καὶ εὐήθων βασιλέων, ποῦς πατῶν καὶ ἐπὶ πάσης τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, ὅπου ἐκλείπει πᾶσα ἐπισκοπικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἀξία ἔμπροσθεν τοῦ πάπα· ἡ πορφύρα ἀντὶ τοῦ τρίβωνος καὶ τοῦ πενιχροῦ ἐπενδύτου· ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ τὰ ἐπάρατα καὶ στυγερά ἐκεῖνα ἱεροεταστήρια (inquisitions), τὰ φρικαλέα ὄντως τοῦ ἄδου μακελεῖά τε καὶ μαγειρεῖα, τῶν ὁποίων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπινοηθῇ ταπεινωτικώτερον μὲν τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐπονειδιστότερον δὲ καὶ ἀνεξιτηλότερον στίγμα τῆς παπικῆς τιάρας· ἀλλὰ σὺν τούτοις τὰς κατασκευτικὰς Βαρθολομαϊκὰς σκηναὺς καὶ τοὺς μελωδικοὺς καὶ ψυχοσωτηρίους

Σικελικοὺς ἑσπερινοὺς, καὶ τὰς ἄλλας μαιφόνους ἀλληλοκτονίας τῶν ὑπὲρ τῆς θρησκείας (!) θεηλάτων καὶ μυριονέκρων παρατάξεων, ὧν ἕνεκεν ἄρ' ὁ Ἰ. Χριστὸς ἐκλάυσε πλειότερον, ἢ ὁ σατὰν ἐγέλασε; Καίτοι μήπως μέχρι τοῦδε τὰ παπῶα ὄργανα (ἐν Ἰσπανίᾳ, ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐν Παρισίοις) δὲν ζητοῦσι ν' ἀναστήσωσι τὰς μακαρίας καὶ ἀειμνήστους ἐκείνας σκηνάς; καὶ δὲν ἤθελον ἐπιτύχη, ἂν εὑρισκον καὶ κυβέρνησιν σύμφωνον, ἢ ἂν αὐτοὶ ἐπέλαμβάνοντο τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἀπανταχοῦ; Μὴ ὁ Τολώσης ἀρχιεπίσκοπος δὲν ἐκήρυξε προχθὲς πρὸς ἅπασαν τὴν Ῥωμαΐζουσαν Εὐρώπην, πρὸς αἵσχος τῆς εὐσεβεστεράς Γαλλικανῆς Ἐκκλησίας, Ἰουβιλαίαν ἑορτὴν εἰς ἀνάμνησιν ἐνδόξου γεγονότος τῇ Ἐκκλησίᾳ (!!), τῆς πρὸ τριακοσίων ἐτῶν Προτεσταντικῆς σφαγῆς; Ἡ μήπως ὅτε ποντίφηξ καὶ οἱ συνελθόντες εἰς Ῥώμην ἐπίσκοποι ἐπὶ ἀγιάσει μαρτύρων ἀμφιβόλων δὲν ἐκήρυξαν ἐγγράφως πόλεμον ἀκήρυκτον διὰ πάσης μηχανῆς κατὰ τῶν ἐναντίων τοῦ Ῥωμανισμοῦ; ἀλλὰ σὺν τούτοις τὰς βαπτίσσεις σημαίων καὶ πυροβόλων καὶ ξιφῶν ἐναντίον νομίμων βασιλέων· τὰ ξίφη τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ καὶ τὰς σπάθας τοῦ ἀποστόλου Πέτρου (ὅστις παραδόξως ἐν Ῥώμῃ πανταχοῦ ἐπιγραφόμενος τί δὲν ἔγεινε; στρατηγός, ἀρχιτελώνης, ἀρχιδικαστής, νομοδιδάσκαλος, πρωθυπουργός, βασιλεὺς, καρδινάλις καὶ ἀρχιερεὺς, ἀρχιδεσμοφύλαξ, ἀρχιδῆμιος, ἕως καὶ ἀρχικακούργου, ὁσάκις ἐν ὀνόματι τοῦ Πέτρου ἢ τοῦ Ἰησοῦ ἐδόλοφονοῦντο βασιλεῖς εἰς δόξαν καὶ ἰσχὺν τοῦ ἐνὸς παμβασιλέως πάπα), τὰς ἀποστολικὰς, λέγω, σπάθας, αἵτινες οὐκ ὀλιγάκις εὐρέθησαν πολὺ ἀμβλύτεραι τῶν κοινῶν μαχαιρῶν· διότι ἐνικήθησαν αἰσχυρῶς οἱ τὰ Πेत्रικά πάλλοντες ξίφη· ἀλλὰ σὺν τούτοις τόσα ψευδοδεκρετάλια γράμματα, τόσ' αὐτοκρατορικὰ χρυσόβουλλα, τόσους προφήτας τῆς αἰσχύνης, τόσας προῤῥήσεις καὶ μαντείας πολιτικὰς καὶ ἀστρολογικὰς, τόσας δολερὰς καὶ ἀποκρύφους ἀμαρτωλῶν σωτηρίας, ἐν αἷς μετὰ τῶν μεγίστων ἀληθειῶν συναναφύρονται τὰ αἵσχιστα ψεύδη, ἐν αἷς ὁ τῆς ἀγάπης Θεὸς κατέστη τρόμου καὶ φρίκης εἰδωλον, κρύπτων ὅπισθεν αὐτοῦ τὸν ποντίφηκα, ὃν τρόπον οἱ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου κρύπτουσιν ὅπισθεν τῶν τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνα· τόσας θεοπέμπτους προσευχὰς καὶ ἐπιστολάς ἐγκυκλίους διὰ τοῦ Βατικανείου παχυδρομείου παρὰ Μαρίας, παρὰ Πέτρου, παρὰ Παύλου, παρὰ προγενεστέρων Ῥωμαϊκῶν παπῶν καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, λαλούντων, ὥς εἴτις Ἰησουίτης λαλήσειε. Καὶ τί δὲν εἶδε μουσαρὸν καὶ ἀντίχριστον ἢ Δύσις διὰ τὸν παπισμὸν; ἐπιλείψει με ἡ ἡμέρα καὶ ἡ τοῦ ἀναγνώστου ὑπομονὴ διηγούμενον.

Ταύτης, ἀδελφοί, τῆς παπῶας καυχῶνται σχολῆς διὰ τὴν περὶ τὸ πλάττειν προφητείας καὶ προφήτας καὶ πᾶσαν δεισιδαιμονίαν κλίσιν καὶ εὐχέριαν καὶ οἱ προγνωστικοὶ καὶ ἀκλιτοὶ Καζαμία, ὄνομα καὶ πρᾶγμα ξένον τῆς Ἑλλάδος, ξένον τῆς Ἑλληνικῆς τιμῆς, διότι ξένον τῆς ἐπιστήμης, δι' ἧς

ἐτιμώθη ἡ Ἑλλάς· διότι ξένον τῆς εὐσεβείας, ἐν ᾗ εὐδοκιμεῖ ἡ Ἑλλάς ἀδιαλείπτως τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου· διότι, εἴτις μὴ μετὰ τῆς εὐσεβείας καὶ μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ φρονήματος, οὗτός ἐστι κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἵνα μὴ λοιπὸν ἀπολέσωμεν τὰ ἡμέτερα, τὰ μόνα περιλειπούμενα εἰς ἡμᾶς ἐθνικὰ, ἔνδοξα καὶ σωτήρια τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀληθείας κειμήλια, ἃς μὴ ἀσπαζώμεθα τὰ ξένα καὶ ἔκφυλα, καὶ μάλιστα τὰ τοιαῦτα, ὅποια οὔτε νῦν οὔτε ἡμέρα πλέον ἀνέχεται ν' ἀκούη καὶ βλέπη πλὴν τοῦ Ῥωμανισμοῦ, τοῦ ὁποίου τροφή καὶ ἐντρύφημα ἡ τῶν λαῶν δεισιδαιμονία καὶ πρόληψις καὶ ἡ τῆς διανοίας σκότισις· τοῦ Ῥωμανισμοῦ, ὅστις ἤρχετο νὰ ᾔηται ἀπαξάπαντες τῆς γῆς οἱ κάτοικοι τόσον ἀμαθεῖς καὶ δεισιδαίμονες, ὥστε νὰ πιστεύωσι καὶ ὁμολογῶσι κατὰ τὸν τύπον τοῦ Ἰσλὰμ « Ὁ Θεός ἐστι Θεός, καὶ ὁ Ῥώμης παποδασιλεὺς δεύτερος Θεός » (μὴ δὲν ἐγράφησαν καὶ φρατορικὰ συγγράμματα ἔτι καὶ νῦν ἐν Παρισίοις περὶ τῆς τῷ πάπᾳ Ῥώμης ὀφειλομένης λατρείας;)· τοῦ Ῥωμανισμοῦ, ὅστις ἀξίως προκατόχων τινῶν αὐτοκρατόρων (πρὸς οὓς οἱ ποντίφηκες διαφιλονεικοῦσιν ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τῶν Ἰταλικῶν καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, δὲν λέγω τῶν Ἑλληνικῶν, θυμάτων) ἤρχετο, ἵνα πάντες οἱ φίλοι τῆς πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, ἧτις ἐστὶν ἡ Εὐαγγελικὴ, εἶχον μίαν μόνην κεφαλὴν, ἣν ἀποκόψας καὶ ἐπὶ τοῦ πτώματος πετῆσας κηρύξῃ ἐν πλήρει ἐξουσίᾳ τε καὶ ἀσφαλείᾳ τὴν ἐπὶ γῆς παμδασιλείαν τοῦ μεσαίωνος. Ἐὰν ὁ τῶν ἀσυνετούτων καὶ πρὸς κέντρα λακτιζόντων οὐνιτῶν θρησκευτικὸς τραγέλαφος, ὁ κατὰ τὸν γνωστὸν εὐσεβῆ δόλον τῶν φρατόρων διὰ πολιτικῶν δελεασμάτων φενακισθεὶς, καθὼς τὸ ἄκακον ἄρνιον δι' ὀλίγου χρόνου, ἐσχέπτετο σπουδαιότερον ποῦ βαδίζει καὶ ποῦ τείνει· ἂν ἐμελέτα ἐξ ἀρχῆς κατὰ βάθος τὴν θρησκευτικὴν καὶ πολιτικὴν οὐσίαν τοῦ ποντιφηκισμοῦ, τοῦ θυσιάζοντος ἅπαν δόγμα πλὴν τοῦ πεσεῖν καὶ προσκυνῆσαι τῷ ποντίφηκι, ὡς ἐπιγείῳ Θεῷ, ἀντὶ νὰ παραδίδῃ εἰς αὐτὸν τοὺς χαλινούς τῆς διανοίας, τῆς καρδίας, τῆς συνειδήσεως, πάσης ἐλευθερίας καὶ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἀντάλλαγμα, πάντως ἤθελεν ἀποκριθῇ πρὸς αὐτὸν καθάπαξ ὅ, τι καὶ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν πρὸς τὸν πειραστὴν τῆς ἐρήμου (Ματθ. δ', 10). Ἀλλὰ πῶς γενήσονται φανεροὶ οἱ δόκιμοι, ἐὰν μὴ ὑπάρξωσι καὶ σκάνδαλα (Α' Κορ. ια', 19); Οὐαὶ ἀληθῶς τοῖς σκανδαλίζουσι! πλὴν οὐαὶ καὶ τοῖς σκανδαλιζομένοις!

Τόσόν ἀληθεύει, ὅτι ὁ μὴ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον εὐσεβῶν ἀσεβεῖ καὶ ἁμαρτάνει καὶ κατὰ τὰς πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀρχὰς καὶ δοξασίας! Θέλουσιν οἱ Ἕλληνες τῆς ἀληθείας ταύτης ἀπόδειξιν; Ἡ σύγκρισις τῶν δύο μεσαιώνων τοῦ δυτικοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς σημερινῆς Ῥώμης πρὸς τὴν νέαν Ῥώμην καὶ τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Πετρούπολιν ἔστω αἰδίδιον μαρτύριον καὶ μνημεῖον. Καὶ ὅταν ἐν ἡμέραις τόσον

ΣΥΣΤΑΟΙΟΣ ΚΑΡΟΒΟΥΛΟΣ

πονηραῖς καὶ ζοφεραῖς τοῦ παρελθόντος δὲν ἠτιμάσθη ὁ Ἑλληνισμὸς μήτ' ἐκκληιδώθη ἐν πλάναις θρησκευτικαῖς καὶ πολιτικαῖς ἀναξίαις τῆς ἀνθρωπότητος, πρέπει τὴν σήμερον νὰ κηλιδῶται, ἀνεχόμενος ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ ὠροσκόπους τε καὶ βροντολόγους, μάγους καὶ ὄνειροκρίτας, προφήτας Ἐσδρας καὶ προφήτας Καζαμίας, ἐγκυκλοπαιδιστὰς καὶ ἀθέους καὶ τὰς λοιπὰς τῶν παρεληλυθότων αἰώνων πρόλήψεις, αἰώνων τῆς ἀγνοίας, τῆς ἀγυρτίας καὶ τοῦ ἀκράτου δεσποτισμοῦ; Αἰδῶς, Ἀργεῖοι!

§ 18'. Ὑμεῖς δ', ὧς σεβάσμιοι καὶ χριστοδίδακτοι τῶν εὐσεβῶν Ἑλλήνων ποιμάντορες, ἐν οἷς, ὡς ἐν ἀκυμάντῳ ὄρμῳ, φέρων ἑαυτὸν εὐθαρσῶς ὁ λόγος ἐγκαθορμίζεται, ὡς δι' ὑμῶν ἐκποιήσων μάλιστα τὸν πενιχρὸν τοῦ ἐμπορεύματος φόρτον, ὅσος οὐκ ἀδόκιμος, ὑμεῖς οἱ τὰ λογικὰ τοῦ Χριστοῦ ἀρνία κεκλημένοι νὰ ποιμάνητε εἰς νομὰς σωτηρίους καὶ εἰς τὰ διαυγῆ τῆς ἐπουρανίου βασιλείας νάματα, ὅπου τὸ φερέσβιον ἀποστάζει νέκταρ τῶν εὐαγγελικῶν ἡθῶν καὶ δογμάτων, ὑμεῖς οἱ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν μετ' αὐτοὺς καὶ κατ' αὐτοὺς πατέρων θεωρία καὶ πράξει ἀληθινοὶ διάδοχοι, οἱ τοὺς ἀγιωτάτους θρόνους κοσμοῦντες, ὅπου αἱ σεπταὶ συνεκροτήθησαν σύνοδοι, παρ' ὧν ἐδιδάχθητε τὸ κατὰ Χριστὸν ποιμαίνειν, ἀλλὰ μὴ τῶν κλήρων κατακυριεύειν ἐθνικῶς καὶ παπικῶς καὶ δεισιδαιμόνως, ὑμεῖς καὶ ὅσοι καθ' ὑμετέραν ἐντολὴν τὰς οὐρανίας τοῦ εὐαγγελίου εὐαγγελίζονται ἀληθείας καὶ δύνασθε καὶ ὀφείλετε νὰ ποδηγετῆτε τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ ἐν ὁδῷ εὐσεβείας καὶ συνέσεως, ἐν διανοίξει τῶν ψυχικῶν αὐτῶν ὀφθαλμῶν, ἐν ἐλέγξει καὶ φωράσει καὶ ὑπεκφυγῇ τῶν ζιζανίων, ὅσα σπείρει ὁ ἐχθρὸς ἢ διὰ τῶν ὑπηρετῶν τῆς παπικῆς ὀφρύος, ἢ δι' ἄλλων ἀγυρτῶν κεκαυτηριασμένων τὴν συνείδησιν, ἢ ἀπὸ τῆς πονηρᾶς δουλείας, ἢ ἄνωθεν ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν προγόνων ἐκ διαδοχῆς λαμβάνων, ὡς προπτορικὸν ἀμάρτημα, ἵνα μαράνη πᾶσαν εὐσεβῆ λογικότητα. « Ἐργάζεσθε τὸ ἔργον ὑμῶν πρὸ καιροῦ, ἐπίσκοποι τῶν ψυχῶν ἀγιώτατοι, καὶ δώσει τὸν μισθὸν ὑμῶν ἐν καιρῷ αὐτοῦ. »

Ποίμνη καὶ ποιμένες θεόλεκτοι, μέμνησθε αἰεὶ, ὅτι Ἑλληνέες ἐσμεν, τῆς ἀληθινῆς γνώσεως καὶ εὐσεβείας γνήσιοι υἱοὶ καὶ φίλοι καὶ ἐρμηνευταὶ καὶ φύλακες. Τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐκηρύχθη καὶ ἐκραταιώθη ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐξαιρέτως διὰ τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς καὶ σοφίας, ἥτις προητοίμασε καὶ κατήρτισε τὰς καρδίας, καθάρασα τὰς ὁδοὺς τοῦ κηρύγματος· καὶ ἥτις, Θεοῦ εὐλογοῦντος, ταπεινώσει μὲν εἰς τέλος, εἴτις βουνὸς ὑψίκριμνος τῆς δυσσεβείας ὑπολείπεται, πληρώσει δὲ καὶ τὰς λοιπὰς τῆς ἀπιστίας φάραγγας οὐ μόνον διὰ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀειζώων ἡμῶν πατέρων καὶ διδασκάλων ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν νέων Ἱεροθέων καὶ Διονυσίων, τῶν Ἀθανασίων καὶ Κυρίλλων, τῶν Βασιλείων καὶ Γρηγορίων καὶ Χρυσόστομων, τῶν Γερμανῶν καὶ Μεθοδίων καὶ Δαμασκηῶν, τῶν Φωτίων καὶ Κηρουλαρίων καὶ Μάρκων τῶν Εὐγενικῶν, τῶν Εὐσταθίων καὶ

Εὐθυμίων καὶ Δοσιθέων καὶ Εὐγενίων καὶ Θεοτοκῶν καὶ τῶν ἐξῆς ὁμοζήλων, τοὺς ὁποίους τέσσαρες μεγάλοι ἀγλαοί τε καὶ καρποθριθεῖς φυτῶνες, ὥσεί τέσσαρες φωτόρρυτοι τοῦ παραδείσου τῆς ἀληθινῆς ἐπιστήμης ποταμοὶ, τό τε Ἀττικὸν καὶ τὸ Ἰόνιον πανεπιστημεῖον, ἥ τε Ῥιζάρειος καὶ ἡ τῆς μεγάλης καὶ προσκυνητῆς Τριάδος θεολογικῆ σχολῇ (παρὰλείπω τὰ πολύφορα τῆς κραταιᾶς ἐν πίστει καὶ δυνάμει Ῥωσσίας καὶ τὰ τῶν παριστρίων καλῶν καὶ ἐλευθεροτόκων τῆς εὐσεβείας θυγατέρων φυτώρια) ἐπ' εὐλογίαις ὁσημέραι προσφέρουσιν. Ἐκείνων τῶν πατέρων καυχώμεθα γενεὰ τηλέκλυτος, ὧν ἡ ἐν εὐσεβείᾳ ὀρθόνοιά τε καὶ μεγαλόνοια ἐξέλαμψεν ἐν πίστει ζώσῃ καὶ κατ' ἐπίγνωσιν· ἐμεγαλύνθη ἐν πλατυτέρᾳ διαγνώσει τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων καὶ ἐν τῇ σοφῇ καθάρσει τοῦ σίτου τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῶν αἵρετικῶν φρυγάνων· ἐπλάτυνεν, ἐκράτυνε καὶ ἐλάμπρυνε τὴν τοῦ Σωτῆρος Ἐκκλησίαν, τοσοῦτο μὲν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους κοπιάσασα ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου, ὅσον καὶ ὁ Παῦλος ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς συναποστόλους, τόσον δ' ὑψηλότερος κοσμήσασα τὰ τοῦ οὐρανοῦ μυστήρια, ὅσον καὶ ὁ ἐπιστήθιος μαθητής. Τοιαύτη ἐκ προγόνων εὐμοῖρος καὶ σύμφυτος τῇ Ἑλλάδι πρὸς τὸ καλὸν, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἀληθὲς ὀρθόνους μεγαλοφροσύνη ἧς ἀναλάμψῃ πάλιν ἐν τοῖς ἀπογόνους καὶ τοῖς διαδόχοις αὐτῶν, ἐμπνέουσα τοὺς τε λαϊκοὺς καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος, οἵτινες οὐδέποτε ἐν οὐδενὶ ἐχωρίσθημεν (ὥς ἐν τῷ Ῥωμανισμῷ), ἀλλὰ τοὺς σύμπαντας ζωοποιεῖ ἐν πνεῦμα, τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ πνεῦμα τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἡμῶν ἐλευθερίας.

Ἐν Παρισίοις τῇ α' Ἰουλίου 1862.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ.